VEROVERINGEN

AVE MARIA GRATIA PLENA

BENEDICTUS FRUCTUS VENTRIS TUI JESUS

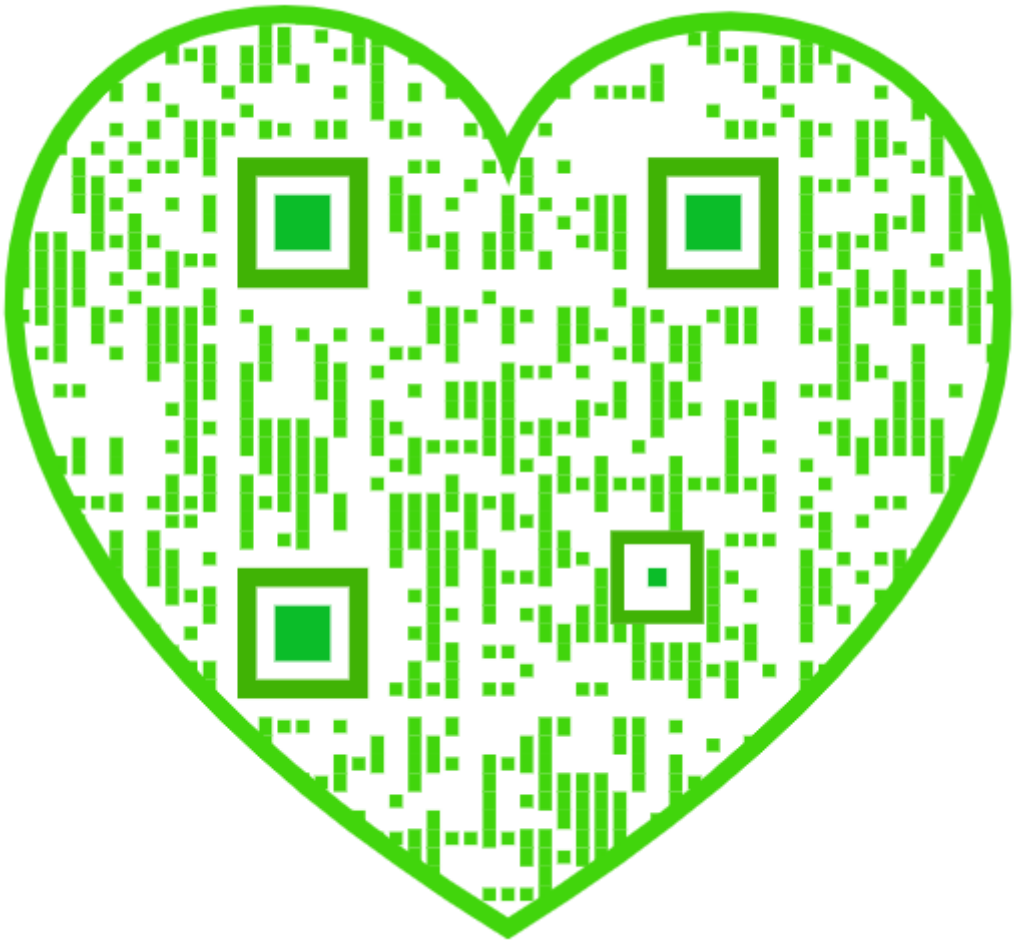

De Roodhuid Sitting-Bull, onverhoeds door eenige vijanden overvallen. (*bl.* 76.)

DE VEROVERINGEN

VAN

HET CHRISTENDOM

IN AMERIKA.

DOOR

M. F.

KATHOLIEK HOOFDONDERWIJZER.

MECHELEN
H. DESSAIN,
DRUKKER VAN Z. H. DEN PAUS, VAN DE H. CONGREGATIE DER PROPAGANDA EN VAN HET AARTSBISDOM VAN MECHELEN.

OE

VEROVERINGEN VAN HET CHRISTENDOM

IN AMERIKA.

Den 12^den^ October 1492 zette Christoffel Columbus voet aan land op de door zijn vernuft ontdekte Nieuwe Wereld. Met een Spaansch vaartuig, hem na lang aandringen door Ferdinand en Isabella, koningen van Castilië en Arragon afgestaan, na tevergeefs bij verschillende hoven van Europa om hulp en ondersteuning verzocht te hebben, zeilde hij de Portugeesche haven Palos uit en kwam behouden, doch na vele moeilijkheden te hebben doorworsteld, op Guanahani, (*) een der Bahama-eilanden, aan. In naam der Christelijke beschaving en van Europa, nam hij bezit van de Nieuwe Wereld. Columbus

(*) Ter eere van onzen goddelijken Verlosser noemde hij het *San-Salvador*.

had den weg gebaand. Weldra drongen de Europeanen tot in de verwijderdste deelen van het werelddeel door en brachten die in verbinding met de Christelijke natiën van Europa.

De ontdekking van Amerika was eene groote gebeurtenis in de geschiedenis der wereld, maar eene nog grootere in die der H. Kerk.

Ter zelfder tijd, dat de zoogenaamde Hervorming aan onze Moeder de H. Kerk ontelbare zonen ontrukte, voerde deze ontdekking, zoo zichtbaar het werk der goddelijke Voorzienigheid, talrijke volken in den schaapstal van Jezus Christus. De nadeelen, die de ketterij in Europa aan de Kerk berokkend had, werden door de invoering van het Katholicisme in die tot nog toe onbekende streken eenigzins vergoed.

Op het tijdstip der ontdekking waren de volken der Nieuwe Wereld nog volslagen wilde volkstammen, ter uitzondering der bewoners van Mexico en Peru, die eenige oppervlakkige be-

schaving bezaten. Nergens had men eenig begrip van letters of van de schrijfkunst. Bij de Mexicanen was de eenige wijze om gebeurtenissen van vervlogen tijden voor de nakomelingschap te bewaren, een soort van geschilderd beeldenschrift, maar in uiterst ruwe vormen afgewerkt. Bij de Peruanen bediende men zich van kleine koordjes op verschillende manieren aan elkaar geknoopt, hetwelk men *quipos* (knoopschrift) noemde. Nergens kende men het gebruik van ijzer; in geen der gebouwen der Nieuwe Wereld vond men een enkelen spijker of wat ook van dit metaal vervaardigd. Men had er weinig of geen huisdieren. De vrouw was om zoo te spreken tot den slavenstand veroordeeld. Al deze afgodische volken brachten aan hunne goden menschenoffers, wier overblijfselen zij zelven verslonden. Zelfs op de tafel van den Keizer van Mexico verschenen ze. In Peru echter onthield men zich sinds eenige geslachten van

het opdragen van menschenoffers. Maar ook daar begroef men levend de slaven en slavinnen met het lijk van den overleden meester.

De oorspronkelijke overleveringen echter bleven in de Nieuwe Wereld met vele verdichtselen vermengd, bewaard. Er heerschte een verward denkbeeld van den waren God te midden van dien chaos van dwalingen en duisternissen. De Mexikanen erkenden een oppersten Schepper, een God, die het heelal bestuurt en alle schepselen onderhoudt. Zij noemden hem *Tent*, *Téolt*.

De bewoners van de tegenwoordige Vereenigde Staten onderscheidden den Schepper der wereld van de ondergeschikte geesten.

Verscheidene wilde volksstammen vereerden God onder den naam van « Groote Geest. » In de dagboeken en brieven van missionarissen vinden wij ook thans nog dien naam herhaalde malen terug, als zij spreken van de ongeloovigen, die den Goeden Geest,

den Grooten Geest van het heelal vereeren. De wilden van Guyana geloofden aan God, als den oppersten bewerker van alle goed, maar zij bewezen tegelijkertijd den hoogsten eeredienst aan de kwade geesten, om de rampen en kwalen af te weren, waarmede dezen hen konden treffen.

In Louisiana en Brazilië aanbaden de heidenen een hoogste Wezen, den Schepper van alle dingen, ook der ondergeschikte godheden.

Bovendien geloofden bijna alle Amerikanen aan de onsterfelijkheid der ziel en aan het bestaan van een ander leven.

Een oude Indiaan zeide tot den beroemden Columbus: « Gij hebt ons door uwe stoutmoedige taal verschrikt, maar herinner u, dat onze zielen na het verlaten van het lichaam twee wegen kunnen inslaan, de eene is eene duistere, sombere weg. De zielen dergenen, die anderen gekweld of ongenoegen hebben veroorzaakt, zullen dien weg bewandelen; de tweede is verlicht en

schitterend ; hij is bestemd voor hen, die hier hun leven hebben doorgebracht met goed te doen, en rust en vrede te herstellen. »

De leerstukken over den val van den mensch en van de noodzakelijkheid der verlossing waren in de Nieuwe Wereld niet geheel onbekend. Onze stammoeder Eva, of zooals zij ze noemden : *de moeder van ons vleesch*, en de vrouw met de slang, doelende op de H. Maagd Maria, die den kop van den duivel, het helsch serpent, heeft verpletterd, waren beroemd in alle Mexikaansche overleveringen.

Zij stelden Eva voor als eene vrouw van haar eersten staat van geluk en onschuld vervallen. De hoop op een toekomstigen Verlosser was bij hen dan ook natuurlijk levendig gebleven. Alle Amerikanen verwachtten uit het Oosten een buitengewoon persoon, die de wereld veroveren en hen verlossen zou.

Behalve deze overleveringen vond men nog bij hen het denkbeeld van

eene groote overstrooming, aan welke slechts een enkele familie door middel van een vlot ontkomen is. In hunne geschiedenis der overoudste tijden maakten zij melding van een gebouw in den vorm van een pyramide, door de hoovaardigheid der menschen opgetrokken en verwoest door de gramschap der goden. Klaarblijkelijk een verward begrip van den torenbouw van Babel. Zij spraken ook van afgoden van maïsmeel die in deeltjes aan het volk, dat in het onderaardsche der tempels vergaderd was werden uitgereikt.

Dachten zij hier niet aan de priesters van Bel, wier bedrog Daniël voor koning Darius den Meder aan het licht bracht.

Uit het volgende zou men zelfs kunnen opmaken, dat zij ook na de geboorte van Christus eenige gemeenschap hebben gehad met de bewoners der Oude Wereld. Er heerschte namelijk nog een flauw denkbeeld van het Sacrament der Biecht, want bij som-

mige gelegenheden beleden de schuldigen hunne zonden aan andere personen, zeker aan hunne priesters. Bovendien hadden er zich bij hen vereenigingen gevormd, veel overeenkomst hebbende met onze mannen- en vrouwenkloosters.

't Is hier de plaats, om met een enkel woord te spreken over de ontdekkingen, die naar het beweren van sommigen vóór Columbus' tijden in Amerika zijn gedaan.

Sedert de 9de eeuw dan waren bij herhaling Noorsche volkstammen naar IJsland geweken. Van IJsland uit trok in de tiende eeuw Eric de Roode naar Groenland, ten Noorden van het vaste land van Amerika. Hij werd spoedig door velen zijner stamgenooten gevolgd. IJsland was in die dagen zeer dicht bevolkt, omdat toen het klimaat veel zachter en gematigder was dan thans. Eenige van die verhuizende Noormannen landden, door tegenwind uit hun koers gebracht aan

de Oostkust van Noord-Amerika. Niets natuurlijker, dan dat zij de nieuwe streken doorliepen en ontdekkingsreizen in het binnenland deden. Zij stichtten er eenige volksplantingen tot op den 42sten graad Noorder-breedte, dus tot op de hoogte van de stad Boston in de Vereenigde Staten. Men noemde het land naar de wilde wijndruif, die er groeide, « *Winland.* » Deze stichtingen waren echter van korten duur. Onderlinge oneenigheden, besmettelijke ziekten en oorlogen met de wilde inboorlingen waren oorzaak, dat de Noren naar Groenland en hun vaderland terugkeerden. Hoe het Christendom in IJsland en Groenland zijne wortelen schoot, vinden wij opgeteekend in het leven van den H. Ansker. (*)Wij willen er eenige bijzonderheden van mededeelen.

In het jaar 830 na de geboorte van J.-C., beod zich een jonge religieus

(*) De feestdag van dezen Heilige wordt op den 3^{den} Februari gevierd.

van Corbië, leerling van den abt Wala, oud-minister van Karel den Grooten en tevens diens bloedverwant, bij den opperkamerheer Drogo, zoon van den grooten keizer en aartsbisschop van Metz aan. Hij kwam om de bisschoppelijke wijding te ontvangen, alvorens te vertrekken naar de Noordelijke landen van Europa, waar hij het Evangelie zou gaan verkondigen.

Deze jonge kloosterling, die zich zoowel door zijne deugden als verdiensten onderscheidde, heette Ansker of Anscharius. Hij werd met het bestuur belast van den aartsbisschoppelijken zetel van Hamburg. Paus Gregorius, aan wien Lodewijk de Vrome een gezantschap zond, bekrachtigde door een dekreet de keuze en benoeming van den vorst en gaf aan den H. Ansker het pallium. (*) De H. Vader benoem-

(*) Het pallium is een kleedingstuk, dat te Rome gewijd en thans aan elken aartsbisschop overhandigd wordt.

de hem tot pauselijk legaat voor de Zweden, Denen, Slaren en andere Noordelijke volken, onder anderen ook van IJsland en Groenland.

Twee eeuwen later, toen Paus Victor II de voorrechten van den *aartsbisschop van Hamburg*, Adelberd, bevestigde, rangschikte hij Groenland en IJsland onder de Christelijke landen.

Het feit van de verkondiging van het H. Evangelie in Groenland zou dus de sporen en oude overleveringen van het Christendom kunnen verklaren, welke men later bij de volkstammen van Amerika ontdekte.

In het tijdperk, waarover wij hooger spraken, zonden de Groenlanders eenige afgezanten naar Adelberd, om hem missionarissen te vragen, en deze zond er eenige zijner priesters heen.

Nog maakt de geschiedenis gewag van eene ontdekking van Amerika in de 14e eeuw door Italiaansche zeevaarders, die door een storm overvallen, ergens aan de Oostkust van het wereld-

deel gestrand zouden zijn. Door de meeste geschiedschrijvers wordt echter deze laatste in twijfel getrokken.

De kennis van deze beide ontdekkingen ging allengs verloren, zoodat de eer van de Nieuwe Wereld ontdekt te hebben, onbetwistbaar aan den Genuees Columbus kan worden toegekend.

Wij hervatten nu weder den draad onzer geschiedenis.

Bij zijne aankomst in Amerika plantte Christophorus Columbus het kruis op den oever, om dadelijk het doel, dat hij zich voorstelde, aan te duiden. Door het Kruis wilde hij de Christelijke beschaving invoeren. Dat was zijn streven, maar niet altijd van zijne metgezellen en latere volgelingen.

De Spaansche veroveraars, misbruik makende van hunne overmacht, onderdrukten de weerlooze bevolking en brachten haar tot eene soort van dienstbaarheid, slavernij zou men haast zeggen. Van lieverlede ontvolkten zich

de vruchtbare Amerikaansche gewesten onder het harde juk, dat deze nieuwe, maar al te dikwijls onverbiddelijke meesters oplegden.

Maar de stem van den godsdienst liet zich aan de veroveraars en overwonnenen hooren. Aan de eersten herinnerde zij met allen nadruk, dat de Amerikanen hunne broeders waren, evenals zij vrijgekocht door het dierbaar bloed van Jezus-Christus ; aan de tweeden, dat de Katholieke Kerk, de trouwe bezitster der waarheid, hun hare armen opende en hare moederlijke vertroostingen aanbood. (*)

« De Katholieke missionarissen, » zegt de Protestantsche geschiedschrijver Robertson, « waren bedienaars van vrede voor de Indianen en beijverden zich immer de ijzeren roede aan de

(*) Paus Paulus III gaf in 't jaar 1537 een eigenhandig apostolisch schrijven, om de Amerikaansche inboorlingen als waarachtige en vrije menschen, *die niet tot slaven mochten gemaakt worden*, — te verklaren.

handen hunner onderdrukkers te ontrukken. Aan hunne krachtige bemiddeling dankten de Amerikanen hunne wetten en verordeningen, welke geen ander doel hadden, dan het harde van hun lot te verzachten.

»Nog hedendaags beschouwen de Indianen de Katholieke zendelingen, zoo reguliere als seculiere, als hunne beste verdedigers en tot hen nemen zij nog immer hunne toevlucht in de afpersingen en vervolgingen, waaraan zij van wege wie dan ook kunnen zijn blootgesteld.

» In het Spaansche wetboek is het derde gedeelte van het zevende hoofdstuk van het eerste boek ingeruimd ter aanwijzing van den last, die op de aartsbisschoppen en bisschoppen drukt, om beschermers te zijn van de Indianen.

» Behalve de bepalingen in 't zevende hoofdstuk vervat over de bedieningen en de macht van de vorsten der Kerk, hun door den H. Stoel en het Spaansche

hof voorgeschreven en geschonken, bespreekt dit gedeelte alle gevallen, waarin het hun plicht is de Indianen te beschermen tegen de onderdrukking, zoowel in hun eigendom als in hun persoon.

» Niet alleen zijn ze door de wet met deze, zoo echt menschlievende en loffelijke bediening belast, maar zij oefenen die inderdaad met de grootste bereidwilligheid en liefderijkheid uit.

» Ik zou hiervoor uit verscheidene Spaansche schrijvers bewijzen zonder tal kunnen aanhalen, maar ik wil mij alleen beroepen op Gage, een man, die weinig geneigd was aan de Roomsche geestelijkheid deze verdienste toe te schrijven; zijn gevoel van waarheid en rechtschapenheid liet hem echter niet toe haar die te betwisten.

» Henri Hawks, een Engelsch koopman, die voor 1572 gedurende een vijftal jaren in Nieuw-Spanje gevestigd was, legt dezelfde gunstige getuigenis van de Katholieke geestelijkheid af.

» Eene wet, door Karel V uitgevaardigd, machtigt niet alleen alle bisschoppen, maar ook alle kerkelijke bedienaars in 't algemeen, de burgerlijke overheid er van te verwittigen, ingeval eenig Indiaan van zijne vrijheid of zijne rechten zoude beroofd worden.

»Dit alles bezorgde hun den roemrijken titel van beschermers der Indianen. Er zijn Spaansche geestelijken geweest, die de absolutie aan diegenen hunner landgenooten geweigerd hebben, welke de Indianen als slaven behandelden, of die hen gebruikten tot ontginning der mijnen. »

Tot hiertoe Robertson, die leefde tijdens de Spaansche overheersching in Amerika. Zijne getuigenis kan niet verdacht zijn, — wij zagen het hooger reeds. — Bovendien bewijst hij den verdienstvollen arbeid der verkondigers van het Katholicisme in de Nieuwe Wereld met zulke deugdelijke gronden, dat men onmogelijk aan de waarheid zijner getuigenis kan twijfelen.

In 1524, dus bijna op hetzelfde oogenblik, waarop de afvallige Luther de schoonste streken van Europa en bepaaldelijk Duitschland door zijne schandelijke ketterij beroerde en den schoot der H. Kerk verscheurde, werd de eerste Amerikaansche synode te Mexico gehouden. Zij werd voorgezeten door Martin de Valence, den pauselijken legaat, die daartoe met twaalf missionarissen van de orde van den H. Franciscus was aangekomen.

Bij deze vergadering verschenen negentien priesters van kloosterlijke orden, vijf wereldlijke priesters, zes geletterde leeken, onder anderen Ferdinand Cortèz, die dringend om de komst van missionarissen gesmeekt had.

Zijnerzijds vereerde de veroveraar Cortèz zoozeer de priesters, dat hij hen nimmer dan met ontdekten hoofde en met ééne knie ter aarde aansprak. Hij ontving hen met de diepste eerbewijzingen, zoowel uit een geest van gods-

dienstigheid als ook om aan de Mexicanen het voorbeeld te geven van den eerbied aan het priesterschap verschuldigd.

Inderdaad, deze volken, die hem haast als een God beschouwden, waren zonderling getroffen, als zij hem zulken eerbied aan de priesters zagen bewijzen, en zij vereerden hen op gelijke wijze. Bovendien verzocht Cortèz den Spanjaarden, overvloedige aalmoezen onder den ongeloovigen uit te reiken, ten einde het bekeeringswerk onder de Mexicanen te vergemakkelijken.

De missionarissen, en onder hen vooral Broeder Martinus, zooals men den gelukzaligen priester noemde, waren door de geheele streek beroemd om de heiligheid van hunnen levenswandel en den glans hunner wonderen.

De gelukzalige Martinus en zijne twaalf metgezellen wierpen de afgoden in de tempels omver, vervingen die door de beeltenissen van den gekruisten Zaligmaker, vierden met groote

plechtigheid de H. Geheimen en onderwezen de volkeren in de zuivere leer van het Evangelie.

Het getal der ongeloovigen, die het H. Doopsel vroegen, was zoo groot, dat men in enkele jaren aan millioenen het Sacrament der wedergeboorte moest toedienen. Een enkele priester doopte alleen zeven honderd duizend Amerikanen; een andere drie honderd duizend; een derde honderd duizend. Somtijds zag men honderd duizend ongeloovigen, Christen geworden, in de beste orde de processiën volgen.

De vooruitgang van het Katholicisme in Amerika was zoo aanmerkelijk, dat men er in de tijdruimte van veertig jaren, een groot aantal kloosters en verscheidene bisdommen oprichtte.

Te Cuzco, destijds de hoofdstad van het keizerrijk Peru, werd in het jaar 1536, om het sterk toegenomen getal geloovigen door Paus Paulus III een bisschopszetel gevestigd. Vincentius van Valverda, priester van de orde der

Predikheeren was de eerste, welke dien zetel bekleedde. Tien jaar later werd door denzelfden Paus het bisdom van Mexico in een aartsbisdom herschapen, waarvan Joannes de Zurmaga de eerste metropolitaan was. In 1551 werd insgelijks de stad San-Salvador in Brazilië door Paus Julius III tot bisschopszetel verheven. De bewoners van dit uitgestrekt gebied gingen door voor de woeste van de geheele Nieuwe Wereld.

Onder de kloosterlingen, die in Amerika het Evangelie verkondigden, onderscheidde zich vooral de H. Ludovicus Bertrandus, van de Dominicaner- of Predikheeren-orde. In 1562 met een zijner medebroeders uit Sevilla vertrokken, landde hij te Castille-d'Or, eene provincie van Zuid-Amerika.

In een tijdruimte van drie jaren bekeerde hij meer dan zes duizend zielen op de landengte van Panama, op het eiland Tabago en in de provincie Carthagena; hij diende het Doopsel

toe aan de inwoners der stad Tubara en verscheidene andere nabijgelegen plaatsen. Zijne predikingen droegen dezelfde vruchten te Cipagoa.

De wilden van Paluato, nog meer verslaafd aan hunne schandelijke driften, dan gehecht aan hunne valsche goden, weigerden in 't eerst hunne oogen voor het licht der waarheid te openen, maar de gebeden, de tranen, de verstervingen, die Ludovicus Bertrandus voor hunne bekeering opofferde, verwierven hun de barmhartigheden Gods en zij ontvingen eindelijk het Evangelie met de grootste leerzaamheid.

De heilige opende vervolgens eene missie op de Caraïbische eilanden, wier bewoners in ruwheid en barbaarschheid voor die van Brazilië niet onderdeden. Hij ging hen in hunne bosschen en op hunne bergen opzoeken. Het zaad van het goddelijk woord droeg onder hen overvloedige vruchten en tallooze scharen

van geloovigen werden in het leger der H. Kerk ingelijfd.

De bewoners der bergen van St. Martha ontvingen hem als een engel uit den hemel gezonden en hij doopte onder hen ongeveer vijftien honderd geloofsleerlingen. Een even groot getal Indianen van Paluato kwam hem insgelijks het H. Doopsel vragen, wat hij hun toediende, na hen behoorlijk in de grondwaarheden van het H. Geloof onderricht te hebben. Met hetzelfde goed gevolg werkte hij in het land van Montpaïa en op het eiland St. Thomas.

De meeste heidenen, aan wier bekeering hij werkte, legden het dikwijls op zijn leven toe, maar God bevrijdde hem van alle gevaren, aan welke hij was blootgesteld.

Nog één naam willen wij vermelden, dien van een held van geloof en liefde, welke insgelijks zijn geheele leven aan den dienst der Amerikaansche inboorlingen had toegewijd. Ik bedoel den

doorluchtigen Bartholomeus de la Casas, evenals de H. Ludovicus Bertrandus, een priester van de orde der Dominicanen.

Vijfmaal toog de moedige kloosterling naar Amerika, om zijnen dierbaren Indianen — zoo noemt men de inboorlingen van Amerika — de boodschap des heils te brengen, en vijfmaal keerde hij wederom naar Spanje terug, om voor de Koningen en Grooten van het rijk — mondeling en door menigvuldige schriften en boeken — als advocaat der verdrukte Indianen op te treden.

Met onbeschrijfelijke smart zag hij al zijne pogingen, om hun de burgerlijke vrijheid te verschaffen, door de hebzucht en list der Spaansche bestuurders in Amerika verijdeld, en daarom nam hij het besluit, om als eenvoudig missionaris de zonen van de wildernis minstens de vrijheid der kinderen Gods te bezorgen. Hij doorkruiste dan, ofschoon reeds een hoog-

bejaard grijsaard, de onmetelijke velden van Amerika. Gansche nachten smeekte hij door vurige gebeden den zegen des hemels over zijne innig geliefde kinderen, de arme Indianen af; en des daags zocht hij ze in hunne bosschen en grotten op en sprak hun van dat waar, bovenaardsch vaderland, waar voor hen na de ellenden van dit kortstondige aardsche leven, de ware, volmaakte vrijheid bloeien zou. In den ouderdom van 92 jaren ten jare 1566 werd ook hij naar dit hemelsch vaderland opgeroepen, om het loon voor zijn onvermoeid en volhardend strijden te erlangen. Daar zullen hem zeker met de innigste gevoelens van dankbaarheid de talrijke kinderen die hij voor de Kerk van Christus gewonnen had, en die hem naar het beter vaderland waren voorgegaan, begroet hebben.

Als een bewijs, hoe de missionarissen voor het welzijn der arme negers en slaven, bezorgd waren, laten wij

hier eenige trekken uit het leven van den gelukzaligen Petrus Claver volgen.

Men weet, dat de negers het verachtelijkste deel van het menschelijk geslacht zijn. Men verzamelt ze, alsof het vee ware, in de binnenlanden en in enkele kustlanden van Afrika, om ze vervolgens naar de stad Carthagena in Zuid-Amerika te voeren. Naar die stad trekken alle natiën, welke in slaven handel drijven, heen, om die menschelijke wezens te koopen en te verkoopen. Zonder ophouden ziet men daar vaartuigen de haven binnenzeilen, waarin deze ongelukkige gevangenen zijn opeengehoopt, zonder bed, zonder kleeding, blootgesteld aan de grootste ellende, en altijd met ketenen beladen. Dit alles gevoegd bij het slechte voedsel, dat hun toegediend wordt, verwekt bij hen ziekten, wonden en zweren, zoo walgelijk, dat zij zelven er den reuk niet van kunnen verdragen.. In één woord, een dier, zou men niet slechter kunnen behandelen. Aan

die afschuwelijke behandelingen moet men het toeschrijven, dat velen zich liever willen verstikken en den hongerdood onderstaan, dan zulk een rampzalig leven nog verder te rekken.

Wat nog betreurenswaardiger is, is, dat men evenmin zorg draagt voor hunne ziel als voor het lichaam.

Men denkt er slechts aan zich te hunnen koste te verrijken, hen zoo duur mogelijk aan den man te brengen of ze zich zoo goedkoop mogelijk aan te schaffen, en bij de meesten van hen die er handel in drijven, verstikt de dorst naar goud ieder ander gevoel, (*)

Bij den aanblik van die afgrijselijkheden, werd Pater Claver, een missionnaris van de orde der Jezuïten, dien de Kerk onder het getal der gelukza-

(*) Men weet, dat thans de slavenhandel onder strenge straffen zwaar verboden is: nochtans wordt die handel, vooral in Afrika, helaas nog druk gedreven.

ligen heeft opgenomen, van het innigste medelijden doordrongen en vatte hij het voornemen op, zich geheel en al aan den dienst der negers toe te wijden, want God had hem van zijne teederste jeugd eene bijzondere voorliefde en groote teederheid voor de arme negerslaven ingeboezemd. Toen hij in de handen van zijn overste de solemneele kloostergeloften aflegde, voegde hij bij de in de Sociëteit van Jezus gebruikelijke, de gelofte zich aan den dienst der negers toe te wijden en teekende hij zich: « Petrus Claver, voor altijd slaaf der Negers.

Wellicht is er nooit eene moeilijker te onderhouden belofte uitgesproken, maar misschien werd er ook nooit eene belofte beter nagekomen dan deze.

Zoodra er in de haven van Carthagena een schip met negers bevracht binnenliep, begaf deze ijvervolle zendeling zich aan boord, na zich van brandewijn, beschuiten, vruchten, geneesmiddelen en zelfs van ingemaakt

ooft en andere uitgezochte spijzen voorzien te hebben. De goede vader wenschte hun al dadelijk een feestmaal te bereiden en den zieken of zwakken zijne hulp aan te bieden. Eene moeder kon ten opzichte harer lievelingen niet meer gedaan hebben, dan Petrus voor die armzalige verstootelingen der natuur deed.

Zijn welwillend uiterlijk, zijne vriendelijke en bevallige manieren, de minzame en teedere woorden, die hij tot hen richtte, de levendige belangstelling en toegenegenheid, die hij hun betuigde, als hij hun verzekerde dat hij voor hen immer een beschermer en vader zou zijn, trokken al dadelijk deze arme lieden tot hem. En als hij hun dan de versnaperingen uitdeelde, welke hij had meegebracht, won hij aller harten. De gelukzalige was gewoon aan zijne vrienden te zeggen, dat hij deze ongelukkige wezens het eerste over hunne *hand* moest spreken. Hij wilde daardoor te kennen geven, dat men, voor-

aleer het zaad van het Evangelie in hunne harten uit te strooien, hun het een of ander in de hand moest stoppen.

Deugdzame vrienden en bekenden ondersteunden hem en verschaften hem ruimschoots de middelen, om in de eerste behoeften van de negers te voorzien.

Na aldus het vertrouwen der arme negers gewonnen te hebben, arbeidde hij vervolgens om hen zelven voor God te winnen. Allereerst zorgde hij er voor, dat den kinderen, welke gedurende de reis geboren waren, het H. Doopsel werd toegediend. Vervolgens bezocht hij, met hetzelfde oogmerk de volwassenen, welke gevaarlijk ziek waren. Hij verbond hen, zuiverde zelf hunne wonden, bracht hun het voedsel aan den mond, indien zij niet bij machte waren zich zelven te helpen. Alvorens hen te verlaten omhelsde hij hen teederlijk, welk afgrijzen hun toestand ook kon inboezemen; ja wie zou het gelooven, zoo zijne levensbeschrijvers

het ons niet in duidelijke bewoordingen en met de krachtigste getuigenis der waarheid bevestigden; die goede vader der negers, een man uit een adelijk geslacht in Catalonië gesproten, zoog in de overmaat zijner liefde het vuil uit hunne verouderde en ingekankerde wonden. Is het wonder, dat die ongelukkige schepsels, over zulke liefderijke en onverwachte behandeling gansch verrukt waren?

Op den dag van de algemeene ontscheping, kwam hij terug, vergezeld en omringd door een stoet van negers, welke vroeger, door hem met dezelfde voorkomenheid waren ontvangen en met wier verzorging de goede heilige zich belast had. Zij waren inboorlingen van hetzelfde land en dezelfde streken als de nieuw aangekomenen. Vriendelijk reikte de teerhartige vader aan zijne broeders, zooals hij de arme slaven geliefde te noemen, de hand, om hen op den oever te brengen, hij nam de zieken onder den arm en liet hen op

draagstoelen of een soort van wagens, welke hij voor hen had laten gereed maken, naar de plaats hunner bestemming vervoeren. Er was niet een enkele, aan wien hij niet bijzondere blijken van welwillendheid gaf. Hij verliet hen niet, alvorens hij hen ter bestemde plaatse had gebracht, en wanneer zij geherbergd waren, ging hij hen nog, den eenen na den anderen bezoeken, hij beval hen dringend en onophoudelijk aan de zorgen hunner meesters aan en beloofde hun spoedig terug te komen en hen nooit te vergeten.

Maar de lichamelijke diensten, die hij hun bewees, hadden ten doel, het heil hunner zielen te bevorderen. Ziehier hoe hij het aanlegde, om de vruchten van zijn arbeid te verzamelen.

Na alvorens met de meesters der slaven overeengekomen te zijn, omtrent de uren, die hun het meest geschikt voorkwamen voor de onderrichting, verliet hij op het bepaalde uur zijne woning. Hij droeg in zijn hand een

stok, die eindigde in den vorm van een kruis. Op de borst droeg hij het beeld van den gekruisten Verlosser, en aan den schouder hing een bedelzak, die een surplis, een stool, verschillende tafereelen uit de H. Schrift of de waarheden van den godsdienst bevatte, benevens al wat noodig was om de behoeftigen en zwakken te ondersteunen.

Zoodra hij aangekomen was, trad hij met een opgeruimd gelaat in hunne hutten, die niets anders dan eene soort van vochtige stallen zijn, waar ze om hun groot aantal als 't ware opeen gestapeld waren. Tot rustplaats hadden zij niets dan de bloote aarde. De bedorven lucht, welke zoovele lichamen, waarvan er bovendien verscheidene door walgelijke ziekten waren aangetast, uitwasemden, maakten dat verblijf onverdragelijk. Er waren weinig Europeanen, die er een uur konden doorbrengen, zonder in bezwijming te vallen. Pater Claver echter scheen er

zijne genotvolste uren te slijten. Alleen bezig met de zaligheid dier zielen, door het bloed van J. C. vrijgekocht, richtte hij er eene soort van altaar op, waarop hij eenige treffende schilderijen plaatste, zooals onder anderen, een tafereel van de kruisiging van Christus, van de hel, van het paradijs. Daardoor wilde hij aan deze van natuur ongevoelige geesten eenig denkbeeld geven van de geheimen van onzen H. Godsdienst.

Opdat de negers gemakkelijk zijne onderrichtingen zouden kunnen aanhooren, wist hij eenige planken, banken en matten bij elkaar te zoeken, waarop zij konden nederzitten. De goede lieden betuigden hem daarover hunne dankbaarheid; geen wonder, de liefhebbende vader deed al zijne handelingen met zulk een vriendelijk en tevreden gelaat vergezeld gaan, dat hij allen voor zich innam. Men zou gezegd hebben, dat hij slechts onder hen verschenen was, om te dienen, dat

hij de slaaf van de slaven zelven was.

Ofschoon verscheidene van deze negers eene zekere hooghartigheid en woeste domheid, die hen somtijds onhandelbaar maakten, aan den dag legden, toch was er geen enkele, die niet ten laatste aan de liefderijke uitnoodiging van den herder, om in den schaapstal van Christus te treden, gehoor gaf. Onvermoeid werkte de H. Zendeling, totdat hij allen bekeerd en voor het waar geloof gewonnen had. Hij stelde zich echter niet tevreden met van hen Christenen van naam en belijdenis te maken, hij wilde, hij stond er vurig op, dat zij ware geloovigen, ijverige Christenen, zouden zijn, die nauwgezet al de plichten van het Christendom zouden nakomen.

Door een wonder, dat de goddelijke genade alleen, in dit verlaagd en bijna verdierlijkt deel van het menschelijk geslacht kon uitwerken, gelukte het den heilige door zijne aanhoudende moeiten, zorgen en inspanning van deze

woeste bewoners der binnenlanden van Afrika toonbeelden van deugd te maken, die in vele opzichten de best onderwezen volkeren van Europa konden beschamen.

Klaver verliet zijne geliefde negers zelfs na hun sterven niet. Hij beweende de dooden, gelijk een teeder minnende vader zijne kinderen, zamelde aalmoezen in, om hun eene behoorlijke christelijke begrafenis te bezorgen, droeg het H. Misoffer voor hen op, bezocht daarna de ouders en bloedverwanten der overledenen, vertroostte hen en weende met de weenenden. Onder zulke offers van ware liefde tot deze in het oog der wereld zoo verachtelijke menschen gingen 36 jaren voorbij. Eene steeds toenemende verzwakking, welke Klaver in den dienst der pestzieken had opgedaan, maakte aan zijn liefderijk en zegenrijk leven een einde.

Tot hiertoe hebben wij eenige missionnarissen in hunnen afzonderlijken werkkring bij de Amerikanen be-

schouwd. Thans willen wij in 't algemeen het een en ander melden over de werkzaamheden, waarmede zich de Katholieke zendelingen belast, over de moeilijkheden, waarmede zij te kampen, over de opofferingen, die zij zich getroost hadden. Als wij met den blik van onzen geest de eerwaardige missionnarissen opzoeken en de werkzaamheden dier moedige mannen beschouwen, dan zien wij, dat zij deels den Amerikaanschen inboorlingen, den Indianen, het Rijk Gods verkondigd, deels de uit Europa overgehuisde Katholieken in hun H. Geloof bewaard en tegen de aanvallen der ketters gewapend en beschermd hebben.

Beide deze zaken behooren tot de grootste taak der Katholieke Kerk in de Nieuwe Wereld.

Reeds in de eerste jaren na de ontdekking van Amerika trokken twaalf priesters met den Benedictijner-Abt Bernard Boyl aan hun hoofd over den Oceaan en wijdden den 6 Januari 1494

op Haïti (*) *de eerste Christelijke kapel van Amerika.* Weldra traden de Paters Franciscanen, een weinig later de Dominicanen en het menigvuldigst en werkzaamst de Paters van het Gezelschap van Jezus, in hunne voetstappen. Die vurige geloofsverkondigers wisten zich door de doornen en distelen een weg te banen; zij waren het, die het eerst de grenzen van elken afzonderlijken Indiaanschen stam overschreden, zij waren het, die het eerst het kruis in de bosschen geplant en aan diens

(*) Haïti (d. i. « het bergachtig land ») of San-Domingo heette vroeger Hispaniola (klein Spanje). Het is thans een onafhankelijk eiland, het grootste van West-Indië na Cuba. De bevolking schat men op ongeveer 1 millioen. Het heeft eene uitgestrektheid van 1385 vierk. m. Het werd door Columbus op den 6en December 1492 ontdekt. Het eiland is zeer rijk aan voortbrengselen. Uit zijne dichte bosschen haalt men : mahonie-, ijzer-, campêche-, ceder- en ander timmerhout. Het levert in groote hoeveelheid koffie, tabak, indigo, cacao, vanilje, boomwol, suiker, pisang, maniok, was, gember. Er wordt ook goud, zilver, koper, tin, ijzer, steen en zout gevonden.

voet blijmoedig hun bloed vergoten hebben.

Welke onsterfelijke roem voor onze Moeder, de H. Kerk : de geschiedenis van schier elke Amerikaansche stad, van bijna elken Staat wijst ons in den beginne op een of anderen zielijverigen, Katholieken Missionaris, die hier voor den Verlosser der wereld een kerkje en daarnaast eene armoedige cel voor zich zelven gebouwd, eerst de Indianen en later de Europeesche landverhuizers rondom zich verzameld en op die wijze den grondslag tot groote gewesten, steden en staten gelegd heeft.

En wie beschrijft ons de ongemakken, den strijd en het lijden dier mannen Gods ! Ziet hen daar met de bijl in de hand eenen weg banen door de eeuwenoude bosschen ; ziet hen de onmetelijke, eenzame en ongebaande pampa's (*) doortrekken ; ziet hen buiten hunne oevers getreden beken,

(*) Uitgestrekte weilanden in Amerika.

geweldige, bruisende stroomen en gevaarlijke zeeën òf in gebrekkige bootjes oversteken òf over het krakende ijs heengaan. Zij hadden zoowel met honger, koude, hitte en ziekte, als met het wantrouwen, den list en den bloeddorst der wilden te kampen. Maar weinigen hunner, zooals b. v. Pater Antonius Vieyra, de apostel van Brazilië genoemd, stierven een natuurlijken dood. Sommigen, gelijk Pater Marquette, de ontdekker van de rivier de Missisippi, bezweken onder hunne vermoeienissen en ontsliepen buiten in de wildernis en hunne bedroefde metgezellen maakten hun een graf in de weidevelden. Anderen vonden als een offer van liefde hun dood aan de sponde van pestlijders, zooals de eerwaardige Paters Turgis en Dablon. Talloos waren de helden, die eenzaam en verlaten hun leven op het slagveld van hun zielenijver lieten, door geen sterveling gezien, in de diepste wildernis en hunne lichamen waren de prooi van gieren en andere roof-

vogels. Hunne daden echter waren in het boek des levens opgeteekend en op den laatsten dag zullen zij glansrijk voor de oogen der geheele wereld verschijnen en begroet worden door de gelukkigen, aan wien zij de bode des heils gebracht hadden.

Velen erlangden de nog heerlijker martelaarskroon, zooals de eerwaardige paters Jogues, Corpo, Souel, Chabanel, Ribourde, Brebœuf, Lallemant en anderen, terwijl zij òf onder de slagen der razende wilden nedervielen òf moorddadig afgemaakt werden òf aan vuurpalen stierven.

Alleen de roode zonen van de wildernis hadden in hun stervensuur roudom hen gestaan en het gebed van den met den dood worstelenden missionaris door hun wilden triomfkreet overschreeuwd.

Van Pater Lallemant lezen wij in: «*Nouveau Mois de Marie*» van M. l'abbé de Debussi, dat hij door de Irokeezen werd gevangen genomen.

Deze wilden, bewoners van het Noordwestelijk deel der Vereenigde Staten, omringden zijn lichaam met droge schors van neergevelde boomen, die zij vervolgens in brand staken. Daar de zendeling nog in den bloei zijner jaren en van een krachtig gestel was, doorstond hij de ijselijke foltering. De woedende Irokeezen rukten hem daarop de beide oogen uit en legden in de holte gedurende 17 dagen gloeiende kolen, onder welke tormenten de moedige kampvechter van Christus ten laatste bezweek.

Vraagt gij naar de algemeene uitkomst van deze apostolische werken? Wij zullen ze in 't kort aangeven.

In het begin der zeventiende eeuw, zegt een protestansch geschiedschrijver, was dan het overheerlijk gebouw der Katholieke Kerk volkomen in Zuid-Amerika opgetrokken. Er waren vijf aartsbisdommen, zeven en twintig bisdommen, vier honderd kloosters, zoo van mannelijke als vrouwelijke reli-

gieusen en tallooze parochiën. Heerlijke kathedralen verrezen er. De Jezuïten gaven onderricht in de wetenschappen en vrije kunsten, er verrezen Universiteiten te Mexico en te Lima. Bij het Collegie van den H. Ildephonsus dat de Paters van 't Gezelschap van Jezus te Mexico bezaten, stichtten zij een Seminarie ter opleiding eener inlandsche geestelijkheid.

Ziet, zoo bezorgde de ontdekking van Amerika eerst aan de Europeesche Staten ontzaggelijke rijkdommen en nieuwe wingewesten, zoo trok de H. Kerk uit die gebeurtenis gelegenheid, om nieuwe kinderen in haar schoot op te nemen. Zij zond er zendelingen heen, om het Evangelie aan die onbeschaafde volkeren te brengen. Zoo werd de H. Kerk van lieverlede de beschaafster der Nieuwe Wereld. Zoo werden de vurigste verlangens van Columbus verwezenlijkt, wiens eenigst streven bij de ontdekking van Amerika was, de ongeloovigen voor ons H. Ge-

loof te winnen, gelijk uit zijn testament zoo duidelijk blijkt.

De Paters der verschillende religieuse orden, welke het Evangelie in die gewesten verkondigden, leerden aan de in alles onkundige inboorlingen de aarde bebouwen, boomen planten, huizen optrekken, zij gaven hun onderricht in het lezen en het zingen. De Amerikanen waren dankbaar voor zoo veel weldaden, zij betuigden hunnen missionnarissen groote vereering en algeheele toewijding, zij schonken hun hun gansche vertrouwen.

Wanneer de pastoor in zijne parochie aankwam, werd hij bij het geluid der klokken en onder muziek ingehaald. De weg, waar hij langs moest trekken, was met bloemen bestrooid, de vrouwen boden hem hunne kinderen aan en vroegen zijn zegen.

De Indianen werden bijzonder door de ceremoniën van den goddelijken dienst aangetrokken. Zij stelden er de grootste eer in de H. Mis te dienen.

Met de grootst mogelijke plechtigheid werden de H. Mis, de Vespers en andere kerkelijke diensten gevierd. De inboorlingen hadden buitengewoon veel aanleg voor de toonkunst. Gaarne droeg ieder het zijne bij om de kerken en bidplaatsen te versieren. Alles maakte op hen den levendigsten indruk.

Daarvan wisten dan ook de missionnarissen goed partij te trekken.

Van hunnen kant stelden zij alle pogingen in 't werk aan den godsdienst zooveel plechtigheid mogelijk bij te zetten.

Amerika heeft sedert het begin dezer eeuw groote veranderingen, zoowel op wereldlijk als kerkelijk gebied ondergaan.

Brazilië, eene portugeesche kolonie, heeft zich van het Moederland losgescheurd en een afzonderlijk keizerrijk gevormd, waar een zoon van Johan VI, Pedro I in 1822 onder den titel van Keizer van Brazilië den troon beklom.

Brazilië is nagenoeg geheel Katholiek.

De keizerrijken Mexico, Peru, de provinciën Paraguai, Chili en andere hebben zich insgelijks van Spanje losgescheurd. Ook zij zijn Katholiek, behalve een zeker getal wilde volksstammen, welke in de woestijnen verspreid leven.

Mexico heeft na eene veertigjarige regeeringloosheid de Fransche wapenen tusschen beiden zien komen. Deze hebben er in kunnen slagen, maar niet zonder een hardnekkigen oorlog, de macht van de vijanden der Kerk te breken. Juarez, die door eene goddelooze partij tot dictator benoemd was, werd genoodzaakt de vlucht te nemen. De Mexicaansche natie bood eenstemmig de keizerlijke kroon aan den doorluchtigen Aartshertog Ferdinand Maximiliaan, broeder van den keizer van Oosterrijk. Veel had de kerk van Mexico onder de wreede slagen der goddelooze partij van Juarez en zijne trawanten geleden, maar nu, dacht men, zou een tijdperk van vrede en verade-

ming voor den zwaar beproefden, maar toch zoo bij uitstek Katholieken Staat aanbreken.

Ons overzicht zou echter onvolledig zijn en eenigzins aan de waarheid te kort doen, zoo we niet met een enkel woord gewag maakten van den ongelukkigen afloop der regeering van Maximiliaan.

Ferdinand Joseph Maximiliaan van Oostenrijk werd den 6^{en} Juli 1832 geboren. Hij was de tweede zoon van Frans Karel van Oostenrijk en Prinses Sophia van Beieren. Van af zijne jeugd legde hij eene groote neiging aan den dag voor het zeeleven, en al wat op de marine betrekking had, trok steeds zijne belangstelling. In 1854 trad hij als Vice-Admiraal op aan het hoofd der Oostenrijksche marine. De studie, waarin hij zich verdiept, de lange zeereizen, waarop hij veel gezien en ondervonden had, stelden hem in staat in het zeewezen zijns vaderlands belangrijke verbeteringen aan te brengen.

Verscheidene Europesche landen, Noord-Amerika, Brazilië waren reeds door hem bezocht; zijn scherpziend oog en denkend brein hadden er veel ontdekt, wat aan de Oostenrijksche marine ontbrak; daarbij had hij zich in betrekking gesteld met de voornaamste mannen dier verschillende gewesten, en terwijl hij hunne taal aanleerde, bestudeerde hij de zeden, de gewoonten en gebruiken van hun land, die hij getrouw beschreef, en waarvan hij het verhaal voor de nakomelingschap bewaarde. Reeds zagen vier deelen zijner reisbeschrijvingen het licht, die, den lezer bekend makende met de onvermoeide tochten en nasporingen van den jeugdigen reiziger, tegelijk een diepen blik in zijn karakter doen slaan.

Op den 27sten Juli 1856 trad de Aartshertog te Brussel in den echt met de begaafde prinses Charlotte, dochter van den Belgischen koning Leopold I, en in hetzelfde jaar werd hij benoemd tot

Gouverneur-Generaal van het Lombardisch-Venetiaansch koninkrijk.

Zoodra hij deze betrekking aanvaard had, stelde hij alle pogingen in het werk om den band tusschen Lombardije-Venetië en het keizerrijk, die tengevolge der revolutionnaire woelingen veel aan hechtheid verloren had, weder nauwer toe te halen; hij putte zich uit om Oostenrijk met zijne vijandig gezinde onderdanen te verzoenen. In weerwil zijner bemoeiingen mocht het hem echter niet gelukken zijn doel te bereiken, en toen de oorlog van 1859 Lombardije van Oostenrijk afscheurde, trok hij zich met zijne gade terug op zijn kasteel Miramar bij Triëst.

Terwijl hij zich hier in verschillende studiën verdiepte en deze door de jacht en andere vermaken afwisselde, kwam in Napoleons brein het plan tot rijpheid Mexico te veroveren. Hij had hiervoor een tweeledig doel, het een, wat hij de wereld openbaarde, namelijk: de bescherming der Europeanen, die in

Mexico veel van de inwoners te lijden hadden, en de overbrenging der Europeesche beschaving; het tweede, wat hij verzweeg: de opwerping van een dam tegen de uitbreidingszucht der Vereenigde Staten. Aanstonds noodigde hij Engeland en Spanje uit tot deelname aan eene expeditie naar Mexico; beide mogendheden lieten zich vinden en hielpen den Franschen keizer ijverig in het volvoeren van zijn plan. Zoodra Napoleon III evenwel vasten voet in Mexico had, scheidden zich zijne bondgenooten van hem af en matigde hij zich al de vruchten der onderneming aan. De Fransche troepen bereikten de hoofdstad des lands. Juarez, de door de Mexicanen gekozen president der republiek, ging op de vlucht en bij de Vereenigde Staten steun vindende, begon hij een oorlog tegen de Fransche overheerschers, ongeveer gelijk aan die der Spanjaarden tegen den eersten Napoleon.

Wellicht heeft de Fransche keizer

reeds zeer spoedig ingezien, dat het betrekkelijk gemakkelijk veroverde land niet gemakkelijk te behouden was, waarom hij het dus niet raadzaam vond Mexico als een Fransche provincie te beschouwen ; liever wilde hij op den Mexicaanschen troon een Europeesch vorst plaatsen, die, geheel onder zijne leiding, onder zijne voogdij het land besturen, de moeilijkheden voor zich zelven hebben en de voordeelen en eer aan Frankrijk zou doen vloeien.

Napoleon s oog viel op den aartshertog. Hij zond een geheim gezant naar Miramar met den last aan Maximiliaan den Mexicaanschen troon aan te bieden. De aartshertog kon niet spoedig besluiten; hij bezweek echter weldra voor de verleidelijke aanbiedingen van zedelijken en stoffelijken onderstand en voor de eerzucht zijner gemalin, die, doof voor de vermaningen van haar vader Leopold en van keizer Frans Joseph, alleen lette op den glans der keizerlijke kroon.

Nauwelijks was Napoleon van Maximiliaans besluit verzekerd, of hij zond den maarschalk Forey het bevel eene vergadering van Mexicaansche notabelen te beleggen en dezen het voorstel te doen den Oostenrijkschen aartshertog, wiens naam zij nauwelijks kenden, tot hun keizer uit te roepen.

De aanzienlijken des lands lieten zich gaarne deze keuze welgevallen, vooral de geestelijkheid toondo zich bereid een man tot haren vorst te nemen, die getrouw aan de overleveringen van zijn huis, het land zou opbeuren uit den rampzaligen en bijna godsdienstloozen toestand, waarin het door den revolutionnairen neger Juarez gebracht was.

Zij zonden dus eene commissie uit hun midden naar Europa, om Maximiliaan met het genomen besluit bekend te maken; deze commissie begaf zich eerst naar Parijs, waar zij geheime instructiën ontving en daarop naar Miramar, waar haar een welwillend

onthaal en een toestemmend antwoord wachtten.

Eer hij naar Mexico ging, bezocht Maximiliaan, behalve de verschillende leden zijner familie den Paus en Napoleon. De eerste gaf hem vaderlijke vermaningen en smeekte hem bij de bevordering van het stoffelijke welzijn zijner nieuwe onderdanen, die van hun geestelijk heil niet te vergeten; hij waarschuwde hem met nadruk tegen de lagen en listen, die liberalisme en revolutie hem zouden leggen, beval de geestelijkheid aan zijne zorg aan en gaf hem bij het afscheid zijnen apostolischen zegen. Napoleon beloofde hem zijne vriendschap, zijne hulp en ondersteuning.

Het is en blijft moeilijk een juist en billijk oordeel te vellen over het bestuur van keizer Maximiliaan, omdat, zoolang hij keizer in Mexico is geweest, hij nooit geheel vrij in zijne handelingen was. Hij kwam onder een volk, welks zeden, gewoonten en ge-

bruiken hem, zoo niet geheel vreemd, toch zeker te weinig bekend waren, om er zijne handelingen en wetten naar in te richten; daarenboven was dat volk in onderscheidene partijen verdeeld, waarvan de meeste uit kracht harer beginselen hem vijandig waren. Geruimen tijd geregeerd door Juarez, een volbloed revolutionnair, was het door velerlei rampen bezocht; zijne finantiën waren geheel verwaarloosd, de hulpbronnen zijns lands uitgeput ten behoeve van Juarez en diens gunstelingen, zijne godsdienstige instellingen voor een groot deel vernietigd, zijne kerken geplunderd, zijne bisschoppen en priesters hier en daar verjaagd; bovendien was het door de Fransche vreemdelingen wel van zijn dwingeland verlost, maar het had zijne vrijheid, zijne ontroofde bezittingen niet herkregen en zag dus met een argwanend oog de komst van Maximiliaan, die ook een vreemdeling was, te gemoet.

Werd Maximiliaan beheerscht door de omstandigheden, niet minder ook werd hij het door de Fransche opperbevelhebbers, die, feitelijk meester van het land, de bevelen van Napoleon volvoerden, zonder zich te bekommeren, of zij met Maximiliaans plannen overeenstemden, zoodat Mexico eigenlijk van uit Napoleons kabinet bestuurd werd.

Terwijl de keizerin hare dagen en nachten gebruikte, om wetten te maken en zich aftobde in het zoeken naar middelen om de finantiën te herstellen, beproefde Maximiliaan en Forey de benden van Juarez te vernietigen; de gewezen president werd tot in de schuilhoeken des lands teruggejaagd, onophoudelijk verslagen, maar niet vernietigd. Gedurig stak hij het hoofd weder op, en zijn rusteloos zwoegen, gepaard aan de vijandige gezindheid des volks, de moeilijke gesteldheid van den bergachtigen bodem, de gele koorts deden den Franschen zooveel verliezen,

dat iedere overwinning hen nader tot den afgrond bracht, die hen eenmaal zou verzwelgen. Bazaine, Forey's opvolger, bracht nieuwe legerscharen, nieuwe schatten mede, alles werd verzwolgen door het nooit te verzadigen Mexico. Het land werd met bloed en tranen gedrenkt.

De Zuidelijke Staten ondersteunden eveneens meer en meer Juarez en legden met iederen dag hunne vijandige gezindheid tegen Frankrijk aan den dag. Het Wetgevend Lichaam drong Napoleon het Fransche leger terug te roepen, dit kon toch niet meer aanvallend te werk gaan, dewijl de Juaristen gedurig sterker werden en veld wonnen. Maximiliaan, in vertwijfeling geraakt, zond zijne gemalin naar Napoleon om hulp af te smeeken. De ongelukkige keizerin stiet overal het hoofd, en werd ten laatste krankzinnig.

Napoleon, eindelijk voor de bedreigingen van Washington, den president der Vereenigde Staten wijkende, riep

zijn leger terug, en Maximiliaan stond alleen tegenover den verbitterden Juarez.

Maar nu openbaarden zich de moed en het heldhaftig karakter van den fieren Habsburger ; door zijne vroegere vrienden verlaten, slechts gesteund door eenige scharen, nam hij den strijd aan op leven en dood om zijn troon te redden. Aanvankelijk was hij gelukkig en versloeg hier en daar zijne vijanden, doch de overmacht deed hem weldra bukken en terugtrekkende sloot hij zich in de vesting Queretaro op, waar hij zich lang zou hebben kunnen staande houden, zoo een verrader hem niet voor eene ellendige som gelds aan Juarez hadde overgeleverd.

Na eenige dagen in eene ellendige gevangenschap doorgebracht te hebben, werd hij op bevel van Juarez met zijne generaals doodgeschoten op den 19^{en} Juni 1867.

Maximiliaan was een der edelste zonen van het Habsburgsche huis. Hij

was een man van echt ridderlijken geest, fijne beschaving, volhardenden moed en beproefde dapperheid, wien alleen eene zekere mate van lichtzinnigheid en een te groot vertrouwen in het schijnschoon van het liberalisme kon verweten worden.

Een gedeelte van Noord-Amerika was in handen gevallen van Engeland, dat er door zijne kolonisten het protestantisme invoerde. De Katholieken waren er slechts in kleinen getalle aanwezig. Maryland telde er nog de meeste; daar had zich een rijke Engelsche Lord, Baltimore geheeten, gevestigd, die met hart en ziel aan de oude Moederkerk gehecht was. Hij nam van dit gedeelte der Vereenigde Staten bezit tijdens de regeering van Karel I. Pater Andreas White, een priester van het Gezelschap van Jezus, vergezelde Lord Baltimore naar de Nieuwe Wereld en predikte met veel vrucht de Katholieke leer aan de bevolking. Na hem bestierden andere missionarissen, meestal le-

den van dezelfde orde, deze opkomende kerk. Lord Baltimore gaf aan de hoofdstad der provincie, welke hij nagenoeg op eigen kosten liet bouwen, zijn naam. Was de vrucht in den beginne al overvloedig, later werden de zaden van het Evangelie grootendeels verstikt door de dweepzucht en den fanatieken haat der Protestantsche bedienaars, die het geld met kwistige hand uitstrooiden, om de rechtgeloovigen van de ware leer afvallig te maken. De bovengenoemde Baltimore gaf in Amerika het eerste voorbeeld van godsdienstige verdraagzaamheid en onbeperkte godsdienstvrijheid. Hij vaardigde namelijk in zijn staat Maryland in den jare 1649 de zoogenaamde akte van verdraagzaamheid uit voor alle belijdenissen, op een tijd, dat de Protestanten nog in de overige Staten van Amerika de Katholieken door strafwetten dwongen, de godsdienstoefening des Zondags in Protestantsche kerken bij te wonen, terwijl zij de Katholieken onbekwaam

verklaarden om te erven, eene staatsbetrekking te aanvaarden enz.

De afkondiging van de onafhankelijkheid der Vereenigde Staten op den 4^den^ Juli 1776 veranderde net lot der Katholieken. De Amerikaansche Constitutie kende ieder ingezetene het recht toe vrijelijk en in het openbaar zijn godsdienst te belijden.

Dit was geen doode letter en eene ijdele belofte. De Katholieken herkregen inderdaad hunne vrijheid.

Wat hadden de Katholieken gedaan? Moedige en voor de ware vrijheid bezielde geloofsgenooten hadden in de vrijheidsoorlogen der Vereenigde Staten tegen Engeland (1773 — 1783) in de eerste gelederen gestreden. (*)

(*) De eerste zeeslag in dezen oorlog, 11 Mei 1775 werd door een Katholieken bevelhebber geleverd. Een Iersch Katholiek is de « Vader der Amerikaansche Marine » Washington's eerste Adjudant, Generaal Stephan Moylan, en vele der eerste en dapperste generaals van dien tijd waren Katholieken, en wel vast besloten, vurige, trouw geloovige Katho-

Trouwe en uitstekende zonen der Kerk, — zooals Thomas Fitzsimon en Daniël Carroll enz. — namen aan het ontwerp en de invoering der beroemde Staatsregeling van de Vereenigde Staten een eervol aandeel, hetgeen ook de eerste president van den nieuwen Statenbond, Georges Washington plechtig erkende, want op het « Adres der Roomsch-Katholieken van Amerika » antwoordde hij: « Hij hoopte, dat Noord-Amerika het vaderlandslievend aandeel, dat de Katholieken aan de volvoering onzer vrijheid genomen hadden, evenals de gewichtige bijstand, die hun eene Roomsch-Katholieke na-

---

lieken. Katholieke priesters, als de patriot Pater Gibault zegenden de wapenen der Amerikaansche vrijheidstrijders. En het land van de « Oudste dochter der Kerk » het Katholieke Frankrijk gaf niet enkel een groot leger, edele veldheeren en 1500 millioen francs voor den Amerikaanschen vrijheidstrijd, maar trad ook — door den zedelijken invloed van den koning — ten behoeve van de Amerikaansche vrijheid voor gansch Europa in de bres

tie (Frankrijk) verleend had, nooit zou vergeten. »

Tot nu toe waren deze streken door een apostolischen Vicaris bestierd, en deze bediening was in de dagen, waarvan wij spreken toevertrouwd aan den even geleerden als deugdzamen Dr. Johan Carroll, welke algemeen om zijne uitmuntende hoedanigheden en zijn apostolischen ijver geacht werd.

Na den vrede van 1783 vroeg de Katholieke geestelijkheid met aandrang aan den H. Vader, dat Hij zich zou gewaardigen een bisdom in de Vereenigde Staten op te richten. Het Congres, met het verzoekschrift van de geestelijkheid bekend en er het groot nut voor het heil der Katholieke onderdanen inziende, vereenigde zijne smeekingen met die der Katholieken en zond een adres aan den H. Stoel.

De stad Baltimore werd voor den Bisschoppelijken zetel aangewezen en Dr. Carroll werd tot eersten Bisschop der Vereenigde Staten benoemd. In

het jaar 1792 hield hij te Baltimore de eerste synode; naast hem waren zijne drie vicarissen, de bestierders van zijn Seminarie en 16 priesters. Vier en zeventig jaren later in October 1866 zien wij op het Nood-Amerikaansch Nationaal Concilie van Baltimore om den apostolischen legaat 7 aartsbisschoppen en 36 bisschoppen geschaard.

Telden in 1790 de Vereenigde Staten op 3 millioen bewoners, nagenoeg 50,000 Katholieken, dus zoo wat het zestigste gedeelte; eene halve eeuw later, in 1840, telden ze op 18 millioen inwoners, nagenoeg 3 millioen Katholieken, dus meer nog dan het zesde gedeelte! De Iersche Franciscaner Karel Whelan stichtte de eerste vaste Katholieke gemeente te New-York in 1783, thans telt deze gemeente 500,000 leden. Dat is verbazend veel, want in 1845 waren er slechts 50,000 Katholieken.

Over den eersten aartsbisschop van

New-York, Mgr. Hughes, die in het begin van Januari 1864 overleed, willen wij eenige bijzonderheden mededeelen.

Mgr. Hughes was van Iersche afkomst. Den 24sten Juni 1797 uit arme, doch zeer achtenswaardige ouders geboren, verhuisde hij op twintigjarigen leeftijd met de geheele familie naar de Nieuwe Wereld. Daar voorzag hij tot het jaar 1819 als arbeider aan den grooten weg, in zijn dagelijksch levensonderhoud.

Op zijn dringend aanzoek werd hij daarna als tuinman in dienst genomen door den President van het Seminarie te Emmitsburg (Maryland). Na zich eenigen tijd met nauwgezetheid van zijne plichten te hebben gekweten en het vertrouwen van den president en der heeren professoren te hebben gewonnen, gaf hij zijne begeerte te kennen, om priester te worden.

Ofschoon reeds 23 jaar oud, voltooide hij zijne studiën zeer spoedig en

werd in 1826 tot priester gewijd en op eene statie te Philadelphia geplaatst.

Tijdens zijn studentenleven moest hij zich zeker menige ontbering getroosten, ontberingen, die hem echter voorbereidden op de vele onaangenaamheden zijner nieuwe missie. Zijne medestudenten herinnerden zich altoos met zonderling genoegen eene heldhaftige daad.

Er brak namelijk eens een boschbrand uit, niet ver van het Seminarie. Zoo de vlammen niet gestuit werden, zoude het geheele gebouw in de algemeene verwoesting begrepen zijn.

De studenten deden allen hun best, om de vlammen te helpen blusschen of althans in eene andere richting van het woud te drijven. John Hughes was steeds de voorste. Na volhardende pogingen gelukte het hem eindelijk, doch met opoffering van zijn eenige, dus ook zijn beste jas, de vlammen te keeren. Wijl hij niet bij middelen was, om zich een nieuwe aan te schaffen, zag

men hem daarna gedurende geruimen tijd met eenen zonderling verstelden jas loopen ; de kleermaker had zoo behendig mogelijk eene groote lap tusschen de schouders aangebracht.

Toen Mgr. Kenrick zijne gewone bezoeken aan de parochiën van zijn diocees aflegde — eene moeilijke en gevaarlijke reis — werd aan de pastoors Hughes en Hayden de zorg over de bagage opgedragen. Het reisgoed van den bisschop volgde achter zijne koets in een open wagen. Op zekeren avond bemerkten zij, niet zonder ontsteltenis, dat de mijter en staf verloren geraakt waren, doch de voerman weigerde in het donkere terug te rijden. Er ontstond eene woordenwisseling, waaraan pastoor Hughes een einde maakte door zelf de teugels te grijpen en den terugweg in te slaan. Zij hadden nog niet lang gereden, toen pastoor Hughes de beide vermiste voorwerpen, die van den wagen gevallen waren, aan den kant van den weg bemerkte. Pastoor Hayden

had langen tijd verklaard, dat het zoeken een doelloos werk zoude zijn.

't Is opmerkelijk, dat degene, die met zooveel vlijt naar deze voorwerpen zocht, later zelf den mijter en de kromstaf zou voeren, terwijl pastoor Hayden tot twee malen toe voor een vacant bisdom voorgedragen, deze hooge onderscheiding telkens van de hand wees.

Pastoor Hughes werd in 1838, dus in het twaalfde jaar van zijne priesterlijke loopbaan tot bisschop van Basileopolis, i. p. i. gewijd en tot coadjutor met recht van opvolging van Mgr. Dubois benoemd. Hij volgde dezen prelaat in 1842 op den bisschoppelijken zetel, waarna hij in 1850 tot eersten aartsbisschop van New-York werd verheven en het pallium uit handen van den II. Vader ontving den 3^{den} April 1851.

Mgr. Hughes stond in briefwisseling met de voornaamste staatslieden van zijnen tijd, zoowel in Europa, als in Amerika. Hij nam een werkzaam aandeel in de onderwijs-quæstie, de zorg

voor de armen en andere aan de orde zijnde onderwerpen. Met woord en pen trad hij als verdediger der onschuld, als voorstander der groote Katholieke zaak op. De tegenwoordige aartsbisschop, Kardinaal Mac Closkey werd hem reeds zeer vroegtijdig als coadjutor toegevoegd, wijl Mgr. Hughes schijnbaar te veel van zijne krachten vorderde. In 1861 bezocht hij Europa met eene bijzondere zending van het Kabinet van Washington.

Bij zijne terugkomst werd hij door den Secretaris van Staat, Mijnheer Seward ('t was op een Donderdag avond) ten diner verzocht bij den president der Republiek. « Morgen is het Vrijdag, » zeide Monseigneur, « een lastige dag voor u. » — « Laat dat zijn, Monseigneur, » hernam Seward, « het zal u aan niets ontbreken. » Talrijke gasten waren aangezeten, generaals, gouverneurs der verschillende Staten, ministers enz. Tot groote verbazing van den bisschop werden alleen vischgerechten

opgediend; geheel het gemengde gezelschap hield met hem vastendag; er kwam geen stuk vleesch op tafel.

Er was niemand in Amerika, die zooveel invloed had bij hooggeplaatsten en tevens bij minderen, zoomede bij andersdenkenden, dan de aartsbisschop van New-York. 200,000 personen woonden op den 7den Januari 1864 zijne begrafenis bij en eene niet minder groote menigte verdrong zich om de lijkkist, toen het stoffelijk overschot in Maart 1883 naar de nieuwgebouwde bisschoppelijke crypte werd overgebracht. De lijkkist werd in eene tweede van Californisch cederhout gesloten en in den nieuwen grafkelder bijgezet, ter welker gelegenheid aan het veelbewogen leven van dezen eersten metropolitaan der Amerikaansche wereldstad herinnerd werd.

De Katholieke Kerk is dus in de laatste tijden op zeer verblijdende wijze toegenomen. De *Catholic Directory* voor 1883 deelt omtrent den kerkelij-

ken toestand in de Vereenigde Staten mede, dat thans de Katholieke hierarchie aldaar telt 1 kardinaal-aartsbisschop, zijne Eminentie Mgr. Mac Closkey, 13 aartsbisschoppen, waaronder de coadjutor van zijne Eminentie den Kardinaal, Mgr. Corrigan, 59 bisschoppen en apostolische vicarissen, en 6546 priesters.

Er bevinden zich 6241 Katholieke kerken, 1180 kapellen en 1768 staties. DeKatholieke bevolking wordt geraamd op 9, 832,954 zielen. Er zijn 31 Seminariën met 1434 studenten in de Godgeleerdheid. Het aantal Colleges bedraagt 81, dat der Academiën (inrichtingen voor hooger en middelbaar onderwijs) 579, dat der parochiale scholen 2491. Over het algemeen kan aangenomen worden, dat 3/4 der geregeld bediende parochiën in de Vereenigde Staten ook hare bijzondere school bezitten.

Het aantal scholieren — de leerlingen der Colleges en Academiën niet meegerekend — word geschat op 428,642.

Er zijn 275 liefdadige gestichten van verschillenden aard en 185 hospitalen en ziekenhuizen.

Onder de geestelijken van de verschillende bisdommen der Vereenigde Staten treft men een groot aantal Nederlanders en vooral veel Belgen aan.

Voor het in 1882 openstaande bisdom van Natchez werd Mgr. Fr. Janssens geboren te Tilburg den 17den October 1843 benoemd, die als Priester van het Amerikaansch Collegie te Leuven naar de Vereenigde staten vertrok, waar hij gedurende 14 jaren achtereenvolgens de herderlijke bediening waarnam in eene kleine parochie, daarna als pastoor te Portsmouth en vicaris-generaal van het diocees van Richmond. Toen de bisschop van Richmond verplaatst werd naar Baltimore, werd de Zeer Eerw. Heer Janssens tot administrator benoemd, welke waardigheid hij behield, totdat de Eerw. Heer Keane op den bisschoppelijken zetel van Richmond verheven werd. Om zijne hooge ver-

diensten en uitmuntende hoedanigheden werd hij reeds op 38jarigen leeftijd tot bisschop van Natchez benoemd en den 21sten Mei 1882 in de Kathedrale kerk van Richmond gewijd door den aartsbisschop van Baltimore in tegenwoordigheid van nog 7 andere bisschoppen, benevens een veertigtal priesters, waaronder een zestal van zijne vroegere medestudenten op het Amerikaansch Collegie te Leuven.

Is de vooruitgang van het Katholecisme in de andere deelen der Nieuwe Wereld al niet zoo groot als in de Vereenigde Staten, de verkondiging van het Evangelie geeft toch verblijdende uitkomsten. De moedige missionarissen dringen nog evenals vroeger in de onherbergzaamste oorden door, banen er dikwijls den weg voor de ontdekkingsreizigers en hebben menigmaal den troost vele Heidenen in den waren schaapstal van Christus binnen te leiden. Zoo lezen wij in een Amerikaansch dagblad, dat op 1 Juni 1883 het ver-

maarde, Indiaansche stamhoofd, de voor de Vereenigde Staten zoo geduchte Roodhuid Sitting Bull met 400 zijner volgelingen in de Katholieke Kerk is opgenomen door Mgr. Dr. Marty, vicaris-apostoliek van Dakota. Het laat zich aanzien, dat de geheele volksstam der Sioux of Uneapapa's ten getale van 4000, wonende in de Standing Rock Reservation, waar zich reeds twee Katholieke kapellen met scholen bevinden, zich tot het Katholiek geloof zal bekeeren.

Dit vermaarde Indiaansche stamhoofd drukte reeds geruimen tijd den wensch en het voornemen uit zich tot het Katholiek geloof te bekeeren. Na eenigen tijd door de ijvervolle missionarissen in den H. Godsdienst te zijn onderwezen, mocht hij op 1 Juni 1883 het geluk smaken het H. Doopsel te ontvangen. Zijne bekeering zal ook door de regeering te Washington met blijdschap worden vernomen, aangezien Sitting Bull reeds besloten heeft het oorlogspad te verlaten en zich als landbouwer te vestigen.

De Nieuwe Wereld heeft nog een groot veld ter bearbeiding. Om zich daarvan te overtuigen, denke men slechts aan de tallooze volksstammen, welke nog in Brihet, (Russisch en Deensch Noord-Amerika) wonen, aan de bewoners in 't Westen der Vereenigde Staten en het Noorden van Mexico, aan de vele Heidenen, welke nog in de Zuid-Amerikaansche Republieken Venezuela, Columbia en Ecuador rondzwerven, aan de Heidenen van het Andes-gebergte, en de Indianen en Kleurlingen in de uitgestrekte gewesten van Brazilië. Verder zijn Patagonië en Vuurland nagenoeg geheel heidensch.

In Amerika zien wij het woord des Heeren bewaarheid : « Ziet hoe de velden reeds rijp zijn voor den oogst. De oogst is groot, maar er zijn weinig werklieden. » Daarom is het de plicht van elken Katholiek den Heer des oogstens te bidden, dat Hij arbeiders in zijnen wijngaard zende.

I.

Oorsprong der Christelijke bevolkingen in Paraguay.

Tegen het midden der zeventiende eeuw vatten verscheidene leden van die beroemde kloosterorde, welke zooveel gewichtige diensten aan de letteren, wetenschappen en vooral aan den godsdienst, bewezen heeft, wij bedoelen de leden van het Gezelschap van Jezus, het voornemen op zich met der woon te vestigen te midden van de woeste en vreeselijke wilden, in het hartje van Zuid-Amerika.

In de hoop van deze woeste barbaren tot het Katholiek geloof te bekeeren, trotseerden zij de menigvuldige gevaren, waaraan het apostelambt onder de Heidenen is blootgesteld. Zij schrikten niet terug voor den zwaren arbeid, waartoe hunne onderneming hen zou verplichten.

In het jaar 1658 betraden zij den ongastvrijen, door de Amezonen-rivier

besproeiden bodem. Zij drongen door tot aan de streek, waar later de stad Borgia gebouwd werd, dat is te zeggen tot op 300 mijlen afstand van Quito, uit welke plaats zij hunne missiereis begonnen hadden.

De officieren van den koning van Spanje dachten, dat zij in het belang van den staat zouden werken, door de zendelingen te beschermen en boden bijgevolg den missionarissen hunne hulp aan. Zij zouden voortaan hun den weg banen met de wapenen in de hand. Maar deze waardige dienaars van het Evangelie weigerden met nadruk die middelen, zoo weinig passend voor het apostelambt, te gebruiken. Getrouw aan de lessen van den goeden Herder, en als schapen blootgesteld aan de woede der wolven, vervolgden zij hun weg, met hun brevier onder den arm en een stok, waarop zij boven een Crucifix hechtten, in de hand.

Ieder hunner werd vergezeld door een twintigtal ijverige nieuwbekeerden,

die hun tot tolken moesten verstrekken bij hunne onderhandelingen met de inboorlingen. Dikwijls was men verplicht dertig à veertig mijlen af te leggen in streken, die nog nooit door een menschelijken voet betreden waren, door dichte bosschen, waar men zich onophoudelijk met de bijl in de hand een doortocht moest banen. Men had, evenals in volle zee, geen andere gidsen dan de zon, de poolster en het compas. Ondanks de hoogst mogelijke omzichtigheid, gebeurde het dikwijls, dat onze moedige reizigers verdwaalden. Nu eens raakten zij op een moerassigen en bewegelijken grond, die hen bij elken voetstap dreigde te verslinden, dan versperden steile rotsen elken doorgang, somtijds bevonden zij zich op den top van eenen berg, verstijfd van koude, doornat van de onophoudelijke regens of den ijskouden mist, terwijl zij zich nauwelijks op de glibberige helling konden staande houden.

Aan hunne voeten bespeurden zij gapende afgronden, waarin het riet meters hoog opschoot, en waartusschen het geweldig bruisen van vervaarlijke stroomen akelig weerklonk.

Wanneer zij daarna de ondoordringbare bosschen doortrokken, liepen zij elk oogenblik gevaar door oude boomen, die bij den eersten schok of stoot, zelfs bij het dreunen van den bodem niedervielen, verpletterd te worden. Bovendien waren deze bosschen de schuilplaats van wreede tijgers, die op vleesch belust naar iedere prooi zochten. Het vergiftig kruipende gedierte, dat er in huisde, bracht hun niet zelden gevaarlijke beten toe, en wat hadden ze niet te duchten van de groote slangen, welke om hunne groote hoeveelheid deze wouden op alle plaatsen onveilig maakten.

Somtijds staken de wilden, als zij vermoedden, dat de Spanjaarden in aantocht waren, de bosschen aan verschillende zijden in brand, en wel

voornamelijk op die plaatsen, waar de meest begaanbare wegen waren, zoodat de brand het hevigste was daar, waar men hem het gemakkelijkste kon ontvluchten.

Onder deze overmatige vermoeienissen hadden de missionnarissen gewoonlijk voor legerstede slechts de bloote aarde of eenige eenvoudige matten.

Zeer dikwijls moesten zij zich met een handvol maïs tevreden stellen, om hun honger te stillen. Bij zeer lange marschen gebeurde het somtijds, dat de voorraad totaal verbruikt was ; dan waren zij genoodzaakt eenige wortelen of wilde vruchten bijeen te zamelen. Tot lessching van den dorst, die onder den brandenden hemel immer heviger werd, zogen zij het sap van de bladeren uit. Als zij hunne tochten over het water deden, veranderde het gevaar wel, maar verminderde daarom niet ; zij hadden voor vaartuigen, ten minste bij hunne eerste expeditiés, slechts zwakke hulkjes, van leder of boom-

schors gemaakt, of wel een uitgeholden boomstam. Zij moesten dikwijls onstuimige beken oversteken, rivieren bevaren, die in hunne vaart ontwortelde boomen medesleepten. Zij moesten zich somtijds te water begeven in stroomen en meren, die dicht bevolkt waren door krokodillen, waarvan sommige zoo groot waren als hunne bootjes en zoo bloedgierig, dat zij op de roeiers aanvielen. Maar Hij, die aan de eerste Apostelen beloofd heeft, dat de monsters en visschen hun niet zouden schaden, weigerde zijne hulp en bescherming niet aan deze Apostelen van den laatsten tijd. Dikwijls bewaarde Hij hen op wonderdadige wijze voor de aanvallen van vijanden van welken aard ook.

Wanneer zij bij eenen wilden volksstam waren aangekomen, gaven zij hun eerst eenige kleine snuisterijën, zooals messen, scharen, beitels, vischhaken, naalden, glas van verschillende kleuren en andere kleinigheden, die in

de oogen der inboorlingen groote waarde hadden. Vervolgens verschaften zij hun geneesmiddelen voor hunne verschillende ziekten, zij verbonden hunne wonden, bewezen hun tot zelfs de laagste en verachtelijkste diensten, zetten zich met hen op de aarde neder, namen met hen hun nachtrust en voedden zich met dezelfde spijzen, hoe onsmakelijk en walgelijk die ook waren. Om de harten van de ongelukkigen te winnen, schikten zij zich zelfs naar hun manier van doen, zij volgden zoo goed mogelijk hunne belachelijke gebruiken op, waren voor hen inschikkelijk en vredelievend, in één woord, gedroegen zich als of zij van de hunnen waren. Al deze oplettendheden, vergezeld van voorkomende manieren, een vriendelijk uiterlijk en eene engelachtige zachtaardigheid, troffen de harten der meest weerspannigen.

Zij wonnen van lieverlede het vertrouwen der wilden, zoodat dezen vrijelijk hunne behoeften aan de mission-

narissen durfden blootleggen, en hen als hunne vaders en beschermers beschouwden. De ijverige zendelingen maakten van die gesteltenis gebruik, om de inboorlingen aan te sporen, zich naar de maatschappelijke en Christelijke plichten en wetten te voegen.

Dan begon voor de zendelingen een nieuwe werkkring, die niet minder moeilijk en zwaar was dan hunne apostolische tochten.

Vooreerst was het zaak, ten minste tot aan den eersten oogst, aan iedere familie, aan iederen persoon, het noodige bestaan te verschaffen. Zij moesten aan die onbeschaafde lieden, zoo zonder den geringsten aanleg en lust tot den arbeid, de allernoodzakelijkste ambachten leeren. De missionnarissen waren verplicht allerlei soort van gereedschappen en werktuigen zelven te maken, en soms wel tien ambachten tegelijk uit te oefenen.

Zij bouwden alzoo voor de ruwe volksstammen, die tot dan toe slechts

verwilderd in hunne wouden of woestenijen hadden geleefd, geriefelijke woningen. Door woord en voorbeeld wisten zij het werk te bespoedigen, opdat de wilden zich in hunne huizen konden nederzetten. Zij bewerkten den grond, die niet het geringste spoor van bebouwing droeg. Zij zaaiden er maïs, gerst, boonen en allerlei soort van groenten, waarvan zij het zaad hadden medegebracht. Zij velden de boomen in de uitgestrekte bosschen en lieten die naar de Reductie (zoo noemde men de Christelijke bevolkingen of om zoo te zeggen, de Christelijke dorpen die door de missionnarissen gesticht werden) brengen, om die tot den bouw van de kerk en der huizen te gebruiken. Anderen keerden naar het land terug, van waar zij waren uitgegaan en kwamen met eene groote hoeveelheid koeien, schapen en geiten terug, die zij in de Spaansche steden en dorpen van Peru en Chili gekocht hadden. Dan namen zij insgelijks een goeden voor-

raad van levensmiddelen, gereedschappen, werktuigen, zaden en andere zaken mede, welke hun in de nieuw opgerichte gemeenten van dienst konden zijn.

Met ongeloofelijke moeiten bereikten zij de plaats hunner bestemming. Men denke er aan, dat hun weg liep door ongebaande wildernissen, over stroomen en rivieren, over rotsen en bergen. Niets schrikte deze apostolische mannen af. Ofschoon verscheidenen onder hen zich onderscheidden door eene adellijke geboorte of door groote verdiensten, toch werden zij schaapherders, veehoeders, metselaars, timmerlieden, wevers of wat de omstandigheden al meebrachten ; zij verrichtten de verachtelijkste en moeilijkste werken, met het eenige vooruitzicht, om de Indianen, die zij bekeerd hadden, in het H. Geloof te doen volharden, door hun een zeker middel van bestaan te verschaffen.

Terwijl zij arbeidden in het zweet

huns aanschijns en van vermoeienis bijna uitgeput waren, bleef de luie wilde, in den aanvang ten minste, met de armen over elkander gekruist, nederzitten, terwijl hij uren lang den arbeid der zendelingen met onverschilligheid gadesloeg. Het kwam hem zelfs niet in de gedachte zijne diensten aan te bieden en aan een arbeid deel te nemen, die geen ander oogmerk had, dan zijn eigen voordeel.

Hij begreep evenmin, dat hij beter dan de Europeanen in staat was den last van den arbeid te dragen.

Groot was echter zijne verwondering, als hij daar een huis zag verrijzen, dat, hoe nietig en onaanzienlijk het ook was in vergelijking van die onzer steden en dorpen, toch in zijne oogen iets prachtigs, iets wonderbaars scheen. Men spoorde hem langzamerhand aan, maar niet zonder veel moeiten, om aan de cultuur van den grond deel te nemen. Wanneer de akkers bezaaid waren, gingen de Indianen, evenals vroe-

ger, ter jacht en ter vischvangst, en honig en wilde vruchten zoeken.

Bij hunne wederkomst vonden zij eenen overvloedigen oogst, die hun een verzekerd bestaan voor den wintertijd verschafte. Tegelijkerheid werden zij door die gezegende uitkomst krachtig tot den arbeid opgewekt.

De naburige heidenen, door de voorbeelden van de eersten getroffen, kregen insgelijks smaak in deze nieuwe zeden, en binnen korten tijd zag men een groot aantal wilde volksstammen aan hunne afgoden verzaken, hunne woeste levenswijze verlaten, en zich naar de gebruiken der samenleving en van onzen H. Godsdienst schikken en hun leven naar de voorschriften van het H. Evangelie inrichten.

Deze nieuw gevormde gemeenten worden, zooals wij hierboven gezien hebben, Reducties of Christelijke stichtingen genoemd.

De verkondigers van het Evangelie hebben dus in deze barbaarsche streken

juist het tegenovergestelde gedaan wat men de apostelen der wijsbegeerte in de beschaafdste landen van Europa heeft zien doen. Dezen toch, iedereen weet het, hebben in onze laatste tijden beschaafde en verstandelijke volkeren in woeste menschen veranderd, in monsters van wreedheid, en onze Katholieke zendelingen, zooals men gezien heeft en in het vervolg dezer beschrijving nog verder zien zal, hebben barbaarsche heidenen er toe gebracht, dat zij eene welgeregelde samenleving begonnen, hebben er een volk van heiligen van gemaakt. En nochtans waren het de bovengenoemde voorstanders der wijsbegeerte, die de bedienaars van den godsdienst, voor vijanden van het algemeen welzijn en der beschaving, voor achterlingen uitmaakten, terwijl zij zich zelven als de beschermers en weldoeners der menschheid uitgaven.

II.

Zeden der Christenen van Paraguay.

Wanneer men de beschrijving leest, die de beroemde Muratori, die noch priester, noch kloosterling was, maar die voor alles de waarheid en alleen de waarheid wilde huldigen, ons van de Christenen van Paraguay heeft geleverd, zou men meenen in de eerste eeuwen van het Christendom verplaatst te zijn. Niets kan inderdaad een getrouwer beeld van de eerste tijden der Kerk aanbieden, dan de ijver, de onschuld, de liefdadigheid en eensgezindheid, die onder deze nieuwe Christenen heerschte.

Behalve, dat men deze vurige Christenen nauwgezet de verschillende godsdienstoefeningen ziet bijwonen, welke in de best geregelde parochiën van Europa gehouden worden, ziet men elken morgen, zoodra het daglicht begint te schemeren, geheele scharen kinderen in de beste orde naar de kerk

trekken, om er hun morgengebed te bidden en eenige lessen der Christelijke leer op te zeggen. Nauwelijks is de dag aangebroken, of de priester begint de H. Mis, welke alle bewoners der parochie bijwonen, als zij ten minste geen wettige redenen hebben, om er zich van te ontslaan. Na de H. Mis begeeft een ieder zich aan zijn werk. Bij het vallen van den avond geeft men den kinderen onderricht in de Christelijke leer. Evenals des morgens roept de klok vervolgens al de geloovigen ter kerke, om bij het bidden van den Rozenkrans en het avondgebed tegenwoordig te zijn. Des Zondags is bijna den ganschen dag aan godsdienstoefeningen gewijd. Des morgens zingt men de voornaamste waarheden van de Christelijke leer in koor op. Deze zijn tot dit doel in maat en rijm gebracht. Insgelijks worden op den voormiddag de huwelijken ingezegend. De Hoogmis wordt met de hoogst mogelijke plechtigheid gevierd. De priester verklaart

het Evangelie. Vervolgens onderzoekt men, of er iemand, zonder wettige reden, gedurende de week het H. Sacrificie der Mis heeft verzuimd, en of er soms ongeregeldheden binnen of buiten de Reductie hebben plaats gehad. Zoo ja, dan legt men den plichtigen, voor een en ander eene kleine boetedoening op. Na het middagmaal worden de kinderen en Catechumenen (geloofsleerlingen) gedoopt. Om den snellen voortgang, die het Evangelie in deze gelukkige streken maakte, waren er gewoonlijk elken Zondag een goed aantal, die het H. Doopsel konden ontvangen. Na de bediening van het H. Sacrament der wedergeboorte volgen de godvruchtige oefeningen van de Congregaties voor beiderlei geslacht, die altijd vergezeld gaan van eene korte onderrichting en opwekking. Daarna worden de Vespers gezongen en den Rozenkrans met het avondgebed gebeden, waarna ieder zich naar zijne woning begeeft.

Opdat alles het zijne konde bijdragen ter opwekking van de godsvrucht, waren er in elke kerk drie kosters, die bijzonder met de versiering der altaren en de plechtigheid van den goddelijken dienst belast waren. Door hunne zorgen werd alles, wat den eeredienst aanging, tot zelfs den vloer der kerk, met de grootste zindelijkheid onderhouden. Op de hoogste feestdagen begoot men hem met reukwater, men bestrooide hem met prachtige grassoorten en welriekende bloemen, welke dit gezegend land in elk jaargetijde in overvloed opbracht. Den geheelen dag door brandde men er reukwerken. Dan werd tevens het geheele kerkgebouw met bloemfestoenen, met de grootste smaak gerangschikt, versierd.

Het zou moeilijk zijn den indruk te beschrijven, welken deze feesten op de gemoederen der nieuwbekeerde inboorlingen maakte.

Groot was de godsvrucht, waarmede

deze goede lieden tot de H. Tafel naderden. Elken Zondag zat een groot aantal bewoners aan het Gastmaal der Engelen aan, want bijna allen gingen geregeld elke maand ter H. Tafel en eenigen zelfs nog dikwijlder.

Daar de missionnarissen hunne onderrichtingen altijd eindigden met eene akte van berouw, waarin zij de beweegreden aangaven, die het meest geschikt waren om het leedwezen op te wekken, gaven bij die gelegenheid de nieuwbekeerden hun hart lucht door hun zuchten en klagen, over hunne dankbaarheid. Met eene heilige gestrengheid tegen zich zelven bezield, zouden zij zich aan boetedoeningen hebben overgegeven, die hun gestel, hoe krachtig dan ook, zouden ondermijnen, indien de zendelingen er niet op bedacht waren die te matigen. Vooral op het oogenblik, als zij tot den Stoel der boetvaardigheid naderden, kon men merken, hoever de nauwgezetheid van hun geweten ging. Zij

stortten overvloedige tranen en beschuldigden zich van fouten, zoo klein en gering, dat men er dikwijls aan twijfelde, of er voldoende stof voor de absolutie was. Buiten den biechtstoel gingen zij dikwijls naar hun herder, om hem te vragen of deze of gene zaak geene zonde was; en indien zij wisten, dat zij eene zonde bedreven hadden, zelfs uit onbedachtzaamheid, verlieten zij aanstonds, zelfs hunne dringendste bezigheden, zij liepen naar de kerk en hadden geen rust, vooraleer zij hun geweten ontlast hadden. Onder een vloed van tranen gaven zij hun spijt over hun misslag te kennen, zoodat de biechtvader dikwijls zelf zoo aangedaan was, dat hij zijne tranen met die van den biechteling mengde.

De onschuld van deze nieuwbekeerden was niet minder groot dan hun ijver. Men kende onder hen geen dronkenschap, geene onmatigheid, geen wreedheid. De godsdienst had in hun hart al de ondeugden, welke hun

als 't ware ingeboren waren, onderdrukt. De strenge wetten, welke men tegen hen, die zich aan dronkenschap schuldig maakten, had uitgevaardigd, waren eenigermate doelloos. Indien men hun wijn aanbood, als zij zich nu en dan naar de Spaansche steden begaven, weigerden zij volstrekt.

Somtijds deden zij hun, die met hunne zoogenoemde kleingeestigheid den spot dreven of die hen wilde noodzaken te drinken, het verwijt, dat zij de gaven van hunnen Schepper in vergif wilden veranderen.

Wat nu de wreedheid en zucht naar wraakneming betreft, die eertijds, om zoo te zeggen de glorie van deze barbaren uitmaakten, men kan er nauwelijks eenig overblijfsel van bespeuren. Zij leven onder elkander, gaat Muratori voort, als ware broeders en men kan van hen, evenals van de eerste Christenen zeggen, dat zij slechts één hart en éene ziel hebben. Hunne liefde schijnt te verdubbelen in hun omgang

met de afgodendienaars. Zij beijveren zich bij elke gelegenheid en met verachting van elk gevaar, hen tot de kennis van den waren God te brengen. Wanneer er een heiden de Reductie bezoekt, al is hij dan ook van een volksstam, waarover men zich het meest te beklagen heeft, wordt hij met bewijzen van eene ware vriendschap en met vreugde ontvangen. Men stelt er eene eer in hem te huisvesten, te kleeden, hem zoo goed mogelijk te onthalen; ieder geeft het beste, wat hij in zijne woning heeft. Men houdt hem zoo lang mogelijk ten zijnent en indien hij het besluit neemt zich in de Reductie te vestigen en het geloof te omhelzen, heerscht er eene algemeene vreugde, men viert feest; daarna brengt ieder het zijne bij, om hem eene gemakkelijke en mooie woning te bezorgen.

Zoodanig waren het gedrag en de gesteltenis van de nieuwbekeerden in Paraguay, die tegen het einde der zeventiende eeuw ten getalle waren van

driemaal honderd duizend man. Door Christenen te worden, dat begrijpt men, hebben zij niet opgehouden menschen te zijn, en kunnen zij een even betreurenswaardigen val doen als ieder ander. Hoe groot is immers de menschelijke zwakheid ! Maar indien men in deze schoone en talrijke Christenheid al niet alle misslagen heeft kunnen voorkomen, men heeft er ten minste de noodlottige gevolgen, die uit de zonde voortkomen, wij bedoelen vooral de ergernis, gedeeltelijk belet. Om de goede orde te handhaven, koos men in elke Reductie eenige oude neophyten (nieuwbekeerden) die, onder den naam van *regidors*, nagenoeg dezelfde bedieningen hadden als de censors (*) van het oude Rome, maar zij waakten geheel anders over het gedrag en de zeden, dan die heidensche Romeinen. Indien zij bemerkten, dat iemand in

(*) Censor, regeeringspersoon met de handhaving der goede zeden en openbare orde belast.

een zwaren, schandelijken misslag gevallen was, als hij zich b. v. aan eene zonde tegen de eerbaarheid, had schuldig gemaakt, zich door hevige gramschap of haat tegen zijn naaste had laten vervoeren, werd de plichtige aangehouden en in een boetgewaad gestoken. Daarop leidde men hem naar de kerk, waar hij God in het openbaar vergiffenis vroeg voor zijne zonde. Vandaar bracht men hem naar eene publieke plaats, waar hij in de tegenwoordigheid van de toegestroomde menigte eene kastijding ontving in evenredigheid met de zwaarte der overtreding. De schuldige kustte gewoonlijk met erkentelijkheid de hand, die hem sloeg, zeggende: « God beloone u er voor, dat ge mij door eene lichte straf onttrokken hebt aan de eeuwige pijnen, die ik verdiend had. »

Het gebeurde maar zelden dat iemand, die zich eens aan een zwaar vergrijp had schuldig gemaakt, daarna andermaal herviel, en nog zeldzamer waren

de gevallen, waarin het slechte voorbeeld van een misslag, op zulke wijze gestraft, aanstekelijk was. Wat nog bewonderenswaardiger is en nog meer de overeenkomst met de vurigheid en den ijver der eerste Christenen in het oog doet springen was, dat de Indianen, die in het geheim dezelfde zonde bedreven hadden, welke zij daar voor hunne oogen zoo gevoelig gestraft zagen, zich kwamen beschuldigen en dringend verzoeken, dat men hun dezelfde boetedoening zoude opleggen.

Ik heb, zegt Muratori, met zooveel te meer genoegen over al deze bijzonderheden uitgeweid, omdat het mij schijnt, dat er niets roemvoller voor den godsdienst en voor zijne bedienaars is, dan deze menschen, die niets menschelijks aan zich hadden, dan juist het gelaat, in zachte, eerbare, godvruchtige, vredelievende menschen te hebben herschapen, van hen volmaakte toonbeelden van alle Christelijke deugden te hebben gemaakt.

Het volk leefde gelukkig en tevreden en het juk der slavernij drukte niet meer op de ongelukkige negers. Het land was uit eene wildernis in een lusttuin herschapen.

Dat dit in figuurlijken zin waar is, zagen wij boven, maar ook in de letterlijke opvatting. Vroeger eene woestijn, bloeide thans het land door den akkerbouw. Heerlijke oranjeboschjes, olijven, cocospalmen en aloë's tierden er in volle pracht, benevens alle voortbrengselen van den Zuidelijken plantengordel. Het hoofdproduct des lands bestaat tegenwoordig uit den paraguaanschen thee.

De Paraguanen waren bij hun echt godsdienstigen geest dapper, volhardend, vol geestdrift en opoffering voor hun vaderland Zij waren voortreffelijke krijgslieden, daar zij de onderdanigheid als de voornaamste deugd betrachtten. Dit alles had Paraguay aan de Jezuïten te danken.

III.

Wijs gedrag der missionnarissen van Paraguay bij hunne verbanning.

Dewijl de lezer ongetwijfeld met belangstelling deze regelen over het begin, den voortgang en den gelukkigen uitslag van de apostolische werken der Jezuïten heeft gevolgd, welke het Christendom in Paraguay hebben ingevoerd, zal hij waarschijnlijk ook gaarne weten, wat daarvan het einde is geweest. En indien hij de liefde, den moed, den ijver en de wijsheid bewonderd heeft, welke zij aan den dag hebben gelegd door zoovele ijverige parochiën te stichten en te besturen in een land, waar men eertijds niets vond dan wilden en woestenijen, dan zal hij misschien het voorbeeld van de nederige onderdanigheid en vreedzame overgeving, dat zij getoond hebben, toen men hen verplichtte deze streken voor altijd te verlaten, nog bewonderenswaardiger vinden.

Inderdaad, de gelatenheid, waarmede zij dit ongelijk verduurden, is een bewijs te meer, dat zij bezield waren met den waren geest van het Evangelie, dat zij predikten. Daardoor verdienen zij meer onze achting, dan door hunne schitterende daden en de glansrijke uitkomst hunner onderneming zelve.

Ofschoon de koning van Spanje, naar het scheen, in zijne staten gaarne die apostolische mannen had behouden, welke, om mij van eene uitdrukking van een der philosophen der vorige eeuw te bedienen, hem meer veroveringen in de Nieuwe Wereld hadden bezorgd, dan al de legers, die hij er heen gezonden had, meende hij echter, om redenen, die wij niet willen onderzoeken of aanvoeren, hen te moeten verjagen, dewijl door een plechtig edict de Sociëteit, waarvan zij leden waren, uit zijne Europesche Staten verbannen was.

Een zekere commandant, Martinez genaamd, aan wien men honderd tach-

tig soldaten gaf, werd met de uitvoering van dit edict in Paraguay belast.

Hij kwam in het begin der maand September 1767 op de grenzen van Chili aan. Toen hij zich te midden van die uitgestrekte woestijnen bevond, en nog zeer ver verwijderd was van de eerste Reductie van Paraguay, vergaderde hij de officieren van den troep, dien hij aanvoerde en beraadslaagde met hen over de middelen, welke men gebruiken zou, om de bevelen des konings uit te voeren, zonder de openbare rust te storen.

De eenen beweerden, dat men zich oogenblikkelijk van de Jezuïten moest meester maken en hen zonder verder meer uit het land verjagen.

De anderen waren van oordeel, dat men niets beters kon doen, dan de Paters zelven te raadplegen over de maatregelen, welke men nemen moest, om hen te verdrijven, zonder dat hunne ballingschap de minste wanorde zoude veroorzaken.

Dit laatste gevoelen werd gevolgd en

de Jezuïten toonden door hun gedrag, dat men zeer juist over hen geoordeeld had; aan hunne wijsheid en deugd alleen kon men het toeschrijven, dat de verdrijving zonder ongeregeldheden en stoornis der orde heeft plaats gehad. Dat is zeker zonder voorbeeld in de geschiedenis. Nooit toch heeft men gezien, dat eenig mensch zijne tegenstrevers heeft geholpen, om hem uit zijne woning te verdrijven en over te leveren aan al de ongemakken eener wreede ballingschap.

De missionnarissen, die niets wisten van de zending, waarmede de commandant was belast, ontvingen hem en zijne soldaten met bewijzen van de levendigste vreugde in de Reductie van den H. Franciscus Xaverius, waar zich toevallig Pater Joseph Rodriguez, de provinciaal van Chili, ophield, om de parochianen te bezoeken, welke de leden van het Gezelschap van Jezus, bestierden. Nadat de pastoor en zijn vicaris (kapelaan) den commandant in

het vertrek hadden gebracht, dat men voor hem gereed gemaakt had, vroeg deze, in tegenwoordigheid van vier officieren van zijn gevolg, den Paters den eed van getrouwheid aan den koning af te leggen. Hij was van oordeel, dat deze voorzorg noodzakelijk was, om hem elk verwijt te sparen, indien de onderneming niet het gevolg had, dat men ervan verwachtte. Maar de provinciaal, die deze vraag als doelloos en zelfs als beleedigend voor de leden der Sociëteit beschouwde, zeide tot den commandant: « Hebt gij u, gedurende den tijd, dat gij met ons verkeerd hebt, nog niet genoeg kunnen vergewissen hoedanig onze getrouwheid jegens onzen Souverein geweest is en nog is? En waarvoor hebben de Jezuïten zich zooveel moeiten, opofferingen en arbeid getroost, tenzij om het rijk Gods en dat van den koning te vestigen, in deze barbaarsche streken, waar geen enkele Spanjaard vòòr hen durfde doordringen.

Martinez gevoelde maar al te wel de waarheid van deze woorden en drong niet verder op den eed aan ; maar na hun het edict voorgelezen te hebben, dat de Jezuïten veroordeelde om het land te verlaten, verzocht hij hun alleen den Indianen het doel van de komst der Spanjaarden te verbergen, totdat de gemoederen zoodanig waren voorbereid, dat men de bevelen van den vorst zonder stoornis der orde konde uitvoeren.

Men beraadslaagde vervolgens op welke wijze men de missionarissen, in de verschillende streken werkzaam, van het edict des konings zou kennis geven en hen terugroepen, zonder de inboorlingen te veel te verontrusten. Er werd overeengekomen, dat een Jezuït, een officier naar de verst verwijderde streken zou vergezellen.

Dan zou, naar men meende, de tegenwoordigheid van den officier, geen vrees of achterdocht bij de neophieten verwekken, daar het land van tijd tot

tijd door beambten des konings werd bezocht met het doel, te bepalen, welke schatting iedere bewoner aan het rijk moest opbrengen.

Om een denkbeeld te geven, hoe de zaak in de verschillende Reducties toeging, zal het voldoende zijn te vermelden, wat er voorviel in die van Saint-Jacques. Deze Reductie was de verst afgelegene van het geheele land. Pater Patzi was er met de herderlijke bediening belast en werd in zijn ambt bijgestaan door Pater Paleya. De provinciaal hooger genoemd verwittigde hen van de bevelen des konings en spoorde hen aan zich langzamerhand gereed te maken hunne parochie te verlaten, zonder echter de reden van hun vertrek aan wien ook bloot te leggen. Hij verbood hun, uit kracht der H. Gehoorzaamheid aan de neophieten kennis te geven van de wet, die hen tot de ballingschap veroordeelde.

De officier Gutierrez kwam met Pater Caman, die hem vergezelde, op de Re-

ductie aan. De commandant, die in het bijzonder met de uitvoering van het edict belast was, had aan Gutierrez last gegeven een verslag op te maken van de goederen in de Reductie van Saint-Jacques, en dit insgelijks in alle andere Reducties te doen. Bovendien beval hij hem zijnen tocht onafgebroken voort te zetten. Om beter het doel van zijne komst verborgen te houden, zou telkens de Pater Jezuïet, die hem vergezeld had, in de Reductie achterblijven en een andere Pater met hem vertrekken.

Toen Gutierrez met zijn eerwaarden metgezel dicht bij Saint-Jacques genaderd waren, verzochten de pastoor en zijn kapelaan de bevolking, dat zij hare bezoekers met bewijzen van eerbied en vreugde zouden ontvangen. Zij stelden haar voor oogen, dat zij door den koning gezonden en bijgevolg met groote macht waren bekleed; dientengevolge kon men hun eene niet te schitterende ontvangst berei-

den. Ziehier op welke wijze de man, die gekomen was, om de goede lieden in rouw en droefheid te dompelen, door de Indianen werd onthaald.

Niet vermoedende, wat Gutierrez in de Reductie kwam doen, maar al hunne pogingen in het werk stellende, om in de bedoelingen van hunne teergeliefde herders te treden, waren zij er op uit hem zoo plechtig als mogelijk te onthalen.

De kinderen, in twee groepen verdeeld, en beide door een voornaam persoon begeleid, schaarden zich aan den ingang der Reductie. Na hen volgden twee rijen van jongelieden, voorafgegaan door een groot aantal muzikanten, die verschillende instrumenten bespeelden.

Allen waren op hun plechtigst uitgedost en hadden volgens hunne gewoonte hunne kleederen met vederen van onderscheidene kleuren bedekt.

De overheidspersonen, gevolgd door eene ruiterwacht, en vergezeld van

hunne herders Pater Patzi en Paleya, gingen Gutierrez van verre te gemoet. Na hem hunne beleefheidsgroeten gebracht te hebben, werd hij onder klokkengelui, het geschal der trompetten en de toejuichingen des volks de Reductie binnengeleid.

Men zou gezegd hebben, dat de twee priesters, en hun medebroeder Pater Caman, die, om mij zoo uit te drukken, de lijfwacht van den officier was, slachtoffers waren, die met versierselen en bloemen bedekt, naar het altaar werden gebracht onder het gelui der klokken en het geschal der trompetten.

In elke parochie, waar men doorkwam, liet men een der priesters, die haar bedienden, nog eenigen tijd de herderlijke bediening waarnemen, terwijl men den andere naar de Reductie van den H. Franciscus Xaverius medevoerde. Door dezen maatregel, werden in eene tijdruimte van acht maanden, alle Jezuïten achtereenvolgens uit het midden van deze krijgszuchtige natie

verwijderd, zonder dat er, dank aan de voorzichtigheid van den commandant en de vaderlijke vermaningen der missionnarissen, de minste oploop ontstond. Om de Jezuïten te vervangen waren er uit de stad Santa-Cruz een groot aantal wereldlijke priesters gekomen.

Na de aankomst van deze nieuwe zielenherders, liet men al hunne voorgangers vertrekken. Het vertrek, dat men hun bereidde, was echter weinig overeenstemmend met de diensten, die zij aan de Kerk en aan het koninkrijk bewezen hadden, nog minder overeenstemmend met den eerbied die een Katholieke natie aan de priesterlijke waardigheid verschuldigd was. Men verplichtte de Vaders van het Gezelschap van Jezus de lange en moeilijke reis te voet af te leggen, zonder hunnen ouderdom en den ziekelijken en zwakken toestand van velen hunner in aanmerking te nemen. Om een denkbeeld te geven van de ongemakken, die zij te

verduren hadden, zal het voldoende zijn één voorbeeld aan te halen.

Pater Mesner had het grootste gedeelte zijns levens te midden der Chiquiten (*) doorgebracht en hen bijna allen onder het zoete juk van het Evangelie gebracht.

Eene voortdurende benauwdheid op de borst en vele andere ongemakken, de vruchten van zijn ijver en zijne werkzaamheden, stelden hem buiten staat af te reizen. De commandant vroeg voor hem eene uitzondering. Als eenig antwoord, ontving hij het bevel, dat de waardige missionnaris evenals de anderen moest vertrekken. Verre van zich te beklagen, wenschte de eerbiedwaardige grijsaard zich geluk, het lot

---

(*) *Chiquiten* was de naam, die de Spanjaarden gaven aan de bewoners van Zuid-Amerika tusschen Paraguay en Peru. Deze volken woonden in kleine hutten en moesten hunne woningen op de knieën binnenkruipen, — vandaar hun naam *Chiquiten*; zij gingen door voor den talrijksten en woesten volksstam van Paraguay.

van zijne medebroeders te mogen deelen. Maar gedurende zijne reis had hij dikwijls schouwspelen onder de oogen, veel smartelijker voor zijne ziel dan de ziekte, waaronder zijn lichaam gedrukt ging. Van den eenen kant waren het de Reducties, welke hij doorreisd, de tempels, die hij had doen oprichten of verfraaien, de muziekcorpsen, die hij gevormd en onderwezen, de kinderen, die hij gedoopt, de volwassenen, die hij in het Geloof onderricht had. Van de andere zijde zijne medebroeders en de metgezellen van zijn apostolaat, die gelasterd en mishandeld werden, alsof zij de ballingschap, waartoe men hen veroordeeld had, door eene of andere misdaad verdiend hadden.

Zulke bedroevende tooneelen vervulden zijn hart met bitterheid, maar wat zijne droefheid ten top voerde, was, dat hij de Indianen, die hij op het punt was vaarwel te zeggen, met luider stemme hoorde klagen : « Gaat gij ons aldus verlaten? Welk kwaad hebben

wij dan toch gedaan? Door welke misslagen hebben wij het verdiend, dat wij U moeten verliezen? Gij zijt onze vader, onze meester, de vreugde van ons hart. Wij zijn uwe kinderen, en uit uwen gezegenden mond hebben wij de wet Gods geleerd! Waar gaat gij toch heen? Wie zal nu voor ons zorgen, wie ons onderwijzen, wie ons komen troosten in onze ziekten? »

Deze klacht was te meer gegrond, omdat er in het diocces van Santa-Cruz de Bogota, waartoe het land der Chiquiten behoorde, er geen enkele priester was, die hunne taal kon spreken.

De deugdzame priester antwoordde slechts op deze zielroerende afscheidswoorden, door zijne tranen met die der arme Indianen te mengen.

Daar hij evenwel den smartelijken indruk, die hunne woorden op hem maakten, niet kon overmeesteren, vroeg hij aan Gutierrez verlof naar de Reductie van den H. Raphaël te gaan. De officier stond zijn verlof toe en de

grijsaard begaf zich met een zijner medebroeders naar die Reductie, waar hij verbleef tot op den dag, die voor het vertrek der bannelingen bepaald was.

Toen die noodlottige dag was aangebroken, vertrok hij naar Santa-Cruz op 102 mijlen van de Reductie van den H. Raphaël gelegen. De weg dien de grijsaard te volgen had, voerde door onmetelijke woestijnen. Op het tijdstip van zijn vertrek waren deze streken door de veelvuldige regens overstroomd en hij zag zich met zijne metgezellen onophoudelijk blootgesteld aan de pijnlijke steken van vliegen en muggen en aan de gevaarlijke beten van adders, die tusschen de struiken en heesters, waarmede het land overdekt was, verscholen lagen. Deze ongemakken, op zich zelf reeds zoo gevaarlijk en lastig voor iederen reiziger, waren zulks nog meer voor Pater Mesner, die zéer slecht te paard kon rijden.

Bovendien had de goede man opene

wonden aan het been, waarom de stekelige insekten, vliegen en mieren, te meer op hem afkwamen.

Toen hij dan te Santa-Cruz aankwam geleek hij eerder op een lijk, dan op een levend mensch. Hier bleef hij zes maanden op het bed van smarten uitgestrekt, in afwachting, dat de sneeuw, welke de Andes bedekte, gesmolten was en de reizigers veroorloofde deze bergen, de hoogste van Peru, over te trekken.

Ofschoon de grijsaard niet meer kon gaan, werd hij evenwel uit het bed gehaald en moest hij op een muilezel den tocht over de bergen ondernemen. De man, met de zorg voor den grijsaard en zijne reisgezellen belast, was onvoorzichtig en onmenschelijk tevens. Hij moest hen begeleiden tot aan de haven, waar zij zich voor de terugreis naar hun vaderland moesten inschepen. Onder het toezicht van dien hardvochtige waren zij verplicht lange en vermoeiende marschen af te leggen, zoodat wan-

neer de kloosterlingen op de plaatsen aankwamen, waar zij het middagmaal zouden gebruiken en overnachten moesten, van vermoeienis uitgeput waren. Pater Mesner ging nog meer onder den last van het lijden gebukt dan zijne reisgenooten, daar hij, gelijk wij boven reeds zegden, aan eene benauwdheid op de borst leed en hij slechts met moeite kon ademen, vooral als hij op hooge plaatsen kwam, waar de lucht meer fijn en ijl was.

Toen hij den top van den hoogsten berg bereikt had, verzocht hij den geleider der bannelingen, daar stil te mogen houden. Hij verklaarde hem, dat hij de reis niet meer kon vervolgen, zonder zich aan het gevaar bloot te stellen van onder weg te sterven.

Deze onmeedoogende mensch beval zijnen soldaten den grijsaard weer op zijnen muilezel te zetten en gelastte een der Paters naast den lijder voort te gaan, om hem te ondersteunen. Deze voorzorg was nutteloos, want nauwe-

lijks was men een kwartier verder gereisd, of de Jezuït, die onophoudelijk zijne oogen op zijn dierbaren medebroeder gericht hield, zag den grijsaard eensklaps het hoofd buigen, voorover vallen en op den muilezel den geest geven.

Aldus stierf de godvruchtige missionaris, het slachtoffer der wreedheid van een man, die bij de uitvoering van de bevelen des konings eene gestrengheid aan den dag gelegd, welke het niet noodig was te gebruiken.

De andere missionnarissen werden niet beter behandeld. De ontmoeting van hunne vroegere bekeerlingen veroorzaakte hun wel de grootste smart. Na het vertrek hunner herders hadden zij de Reductie verlaten, en waren zij naar de wouden teruggekeerd, die de zendelingen hun met zooveel moeite hadden doen verlaten. Tevergeefs trachtten de Paters hun dit noodlottig voornemen te ontraden. Zij spraken met veel lof over de priesters, die hen ver-

vangen hadden, en verzekerden den Indianen, dat zij van hunne nieuwe herders de geestelijke hulp en onderrichtingen zouden ontvangen, evenzeer als van hunne eerste geloofsverkondigers. De Indianen waren ontroostbaar. « Omdat men ons onze vaders ontnomen heeft, » antwoordden zij weenende, « willen wij liever in onze bosschen wederkeeren, dan in de Reducties blijven, waar wij hen niet meer zien. »

Al hetgeen wij in deze bladzijden verhaald hebben, is getrokken uit een Latijnsch werk, getiteld: *De Vita et moribus tredecim virorum Paraguayorum*, van den Eerw. Pater Joseph Emmanuel Paramas, een der verbannen Jezuïten van Paraguay, dat te Mayence, met goedkeuring der oversten, is gedrukt.

Wat hij over het gedrag zijner medebroeders tijdens het tijdperk hunner ballingschap schreef, levert overvloedige stof voor verscheidene bemerkin-

gen, maar wij zullen er slechts ééne maken, ééne die het eerst in het oog springt. Zij is deze. Als de Jezuïten hadden geoordeeld, gelijk de revolutionnaire wijsgeeren der vorige eeuw, dat wanneer men verdrukt wordt de opstand de heiligste aller plichten is, en als zij die noodlottige leer aan hunne nieuwbekeerden hadden gepredikt, dan zouden zij het vuur van een oorlog aangeblazen hebben. Die oorlog zou het land, dat zij met hun zweet besproeid hadden, in een bloedbad hebben veranderd. Wat hebben zij echter gedaan? Getrouw aan de voorschriften van het Evangelie en zich nederig onderwerpende aan het gezag, ondanks de strengheid, die men jegens hen gebruikte, hebben zij de goede orde, den vrede, de rust gehandhaafd, en hadden zij alleen de rampen te verduren, waarmede men hen overlaadde.

INHOUD.

—

De veroveringen van het Christendom in Amerika 5
I. Oorsprong der Christelijke bevolkingen in Paraguay 78
II. Zeden der Christenen van Paraguay . 91
III. Wijs gedrag der missionnarissen van Paraguay bij hunne verbanning , . 105

201732_012

witt139vero01

De veroveringen van het Christendom in Amerika